

rodna
ravnopravnost
u lokalnim
zajednicama

rodna
zajednicama

rodna

ravnopravnost

u lokalnim

zajednicama

Predgovor

Zakon o ravnopravnosti spolova navodi da su jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave dužne u svim fazama planiranja, donošenja i provedbe neke odluke ili akcije ocjenjivati i vrednovati učinke te odluke ili akcije na položaj žena, odnosno muškaraca, radi postizanja stvarne ravnopravnosti žena i muškaraca. Također, dužni su provoditi programe izobrazbe o ravnopravnosti spolova za svoje djelatnike/ce. Kraće rečeno, trebaju provoditi rodno osviještenu politiku. No, generalno prevladava značajno nerazumijevanje što to zapravo znači i na koji način kreirati rodno osjetljive politike. Iz tog se razloga pred vama nalazi publikacija "ROZA - Rodna ravnopravnost u lokalnim zajednicama" koja pojašnjava temeljne pojmove kreiranja rodno osviještenih politika i proračuna, institucionalne mehanizme za promicanje rodne ravnopravnosti u Hrvatskoj i Europskoj uniji te navodi smjernice za kreiranje rodno osviještenih politika na lokalnoj razini. Ovo je treće, dopunjeno izdanje publikacije ROZA - Rodna ravnopravnost u lokalnim zajednicama, čiji je cilj pokazati smjer i osnovne pretpostavke za ostvarenje rodne ravnopravnosti u lokalnim zajednicama. Brošura je nastala još 2007. godine u okviru edukacijskog projekta namijenjenog svima koji se bave ili su dužni provoditi rodnu ravnopravnost u lokalnim zajednicama, budući da su informacije ili alati koji bi pružili konkretna znanja i vještine za kreiranje i zagovaranje

rodno osviještenih politika i aktivnosti nedostatni. Stoga smo odlučile tiskati novo izdanje brošure s izmjenama koje prate promjene zakonodavnog okvira, ali i kontekst pristupanja Europskoj uniji.

Kao što se vidi iz istraživanja o institucionalnim mehanizmima za promicanje ravnopravnosti spolova koje je proveo CESI 2008. godine, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova često ne znaju što bi mogla i trebala činiti kako bi ispunila svoju ulogu lokalnih mehanizama za promicanje rodne ravnopravnosti, a isto vrijedi i za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Nadamo se da će ova publikacija biti koristan putokaz u kreiranju lokalnih politika za promicanje rodne ravnopravnosti.

Diskriminacija žena i rodno osviještena politika

U našem dijelu svijeta, koji zovemo "zapadnim" i smatramo „razvijenim”, prije samo 40 godina nisu sve žene imale pravo glasa na izborima, nisu imale jednak pristup obrazovanju, nisu mogle voditi države i nisu imale pristup visokim pozicijama u poslovnom svijetu. I danas žene u većini zemalja ne ostvaraju svoja prava. Štoviše, prema podacima Ujedinjenih Naroda diskriminacija žena na svim područjima života i dalje je vrlo raširena:

-
- * ŽENE OBAVLJAJU 67% SVJETSKOG RADA, ZARAĐUJU 10% SVJETSKOG DOHOTKA,
 - * VLASNICE SU 1% SVJETSKOG IMETKA,
 - * ČINE 70% NEPISMENIH U SVIJETU,
 - * ŠIROM SVIJETA ŽENE ZARAĐUJU 20 - 50% MANJE ZA JEDNAK RAD NEGO MUŠKARCI,
 - * OD 1.3 MILIJARDE LJUDI KOJI ŽIVE U POTPUNOM SIROMAŠTVU 70% SU ŽENE,
 - * UZROK SMRTI POLA MILIJUNA ŽENA GODIŠNJE POVEZAN JE S TRUDNOĆOM I PORODOM,
 - * ŽENE OBAVLJAJU IZMEĐU 10 I 20% DIREKTORSKIH I UPRAVNIH POSLOVA,
 - * ŽENE ZAUZIMAJU 10% MJESTA U PARLAMENTIMA,
 - * SAMO 20 ŽENA SU PREDSJEDNICE DRŽAVA (OD 196 DRŽAVA)

Diskriminacija
na temelju spola
zabranjena je
Ustavom RH
kao i Zakonom
o suzbijanju
diskriminacije,
Zakonom o
ravnopravnosti
spolova i
Zakonom o radu.

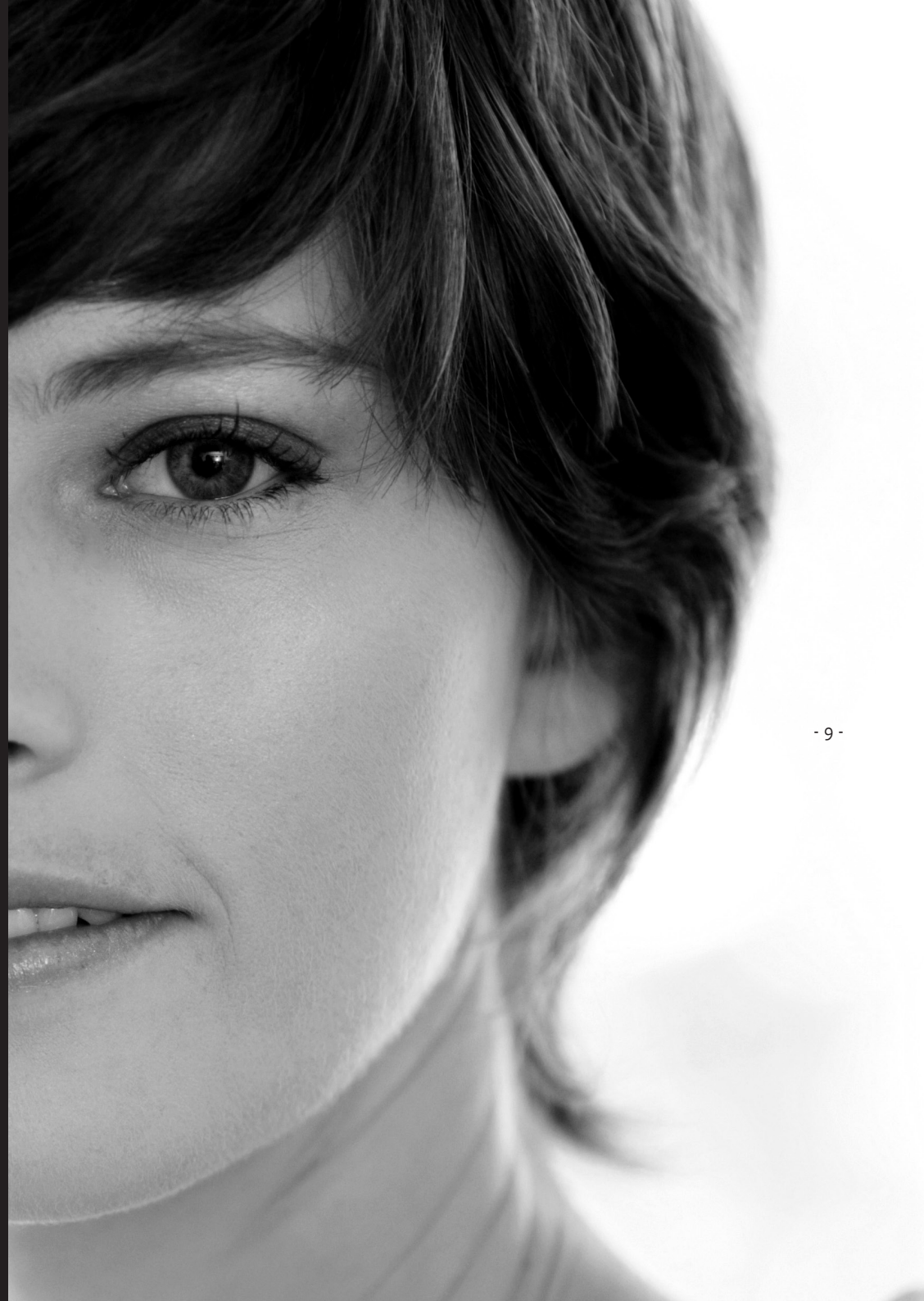
U Hrvatskoj žene čine 52% stanovništva, ali u mnogim je područjima lako uočiti da su žene u nepovoljnijem položaju.

- 8 -

Primjerice:

- * Od ukupnoga broja nezaposlenih u srpnju 2012. godine, 52,9% bile su žene, a 47,1% muškarci. Kada se zaposle, žene u prosjeku zarađuju 12,5% manje od muških kolega.
- * U rukovodećem kadru državnih i privatnih poduzeća ima tek 5% žena.
- * U osnovnim školama, gdje su plaće u prosvjeti među najmanjima, radi čak 81,4 % žena. Na visokim učilištima, gdje su plaće u obrazovanju među najvećima, zvanje redovnog profesora ima 444 žene i 1603 muškarca.
- * Među uredskim i šalterskim osobljem ima 72% žena i 28% muškaraca. Na čelnim mjestima zakonodavnih tijela, državnim dužnosnicima/ama i direktorima/cama ima samo 27,9 % žena.
- * Žene koje imaju djecu, u privatnom sektoru zarađuju i do 23 % manje od muškaraca, a samo manje od 1% muškaraca uzima roditeljski dopust i bolovanje zbog brige o djetetu.
- * Žene obavljaju 90 obiteljskih i kućanskih poslova.
- * Udio žena u Saboru i Vladi je oko 20%. Taj postotak stagnira već godinama.
- * Prosječno sudjelovanje žena u lokalnim vlastima je 20% u gradovima i županijama i 12% u općinama.

- 9 -

Ženska ljudska prava

tvojih temeljnih prava, ne smije biti bitno koje si nacionalnosti, kojoj socijalnoj klasi pripadaš, koliko si bogat/a ili siromašan/na. Svatko treba imati sva prava iz ove Deklaracije.”

U preambuli Deklaracije stoji da je jedan od temeljnih ciljeva UN-a vraćanje “vjere u temeljna ljudska prava, dostojanstvo i vrijednost osobe, te jednaka prava muškaraca i žena”. Time je postizanje jednakosti žena i muškaraca postalo ugovornom obvezom svih zemalja članica Ujedinjenih naroda, a tu činjenicu direktno dugujemo Eleanor Roosevelt koja je bila predsjednica odbora zaduženog za sastavljanje Deklaracije o ljudskim pravima te je i predstavila Deklaraciju u UN-u 1948. godine.

Pedesetih i šezdesetih godina prošlog stoljeća nastao je niz dokumenata koji su se odnosili na zaštitu ljudskih prava žena u područjima koja su smatrana najkritičnijima - područje političke participacije, stupanje u brak i državljanstvo, dok su druga prava obuhvaćena općim dokumentima.

S obzirom na periodično izvještavanje država članica UN-a o stanju ljudskih prava, utvrđeno je da su žene posebno diskriminirane u ostvarivanju svojih ljudskih prava. Kako bi se utjecalo na poboljšanje prava žena, UN je 1967. godini na Općoj skupštini donio Deklaraciju o uklanjanju diskriminacije žena koja na deklarativnoj razini definira međunarodne norme za osiguranje jednakih prava žena i muškaraca, ali nema ugovorne obveze za države članice UN-a.

Radi poboljšanja položaja žena pojavila se potreba za međunarodno obvezujućim dokumentom. Zbog toga, članice UN-a 1979. godine na Generalnoj skupštini usvajaju Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije nad ženama (CEDAW). Proces izrade teksta Konvencije trajao je 5 godina, što jasno govori o kompleksnom dokumentu i neslaganju pojedinih država članica sa svim predloženim u dokumentu. CEDAW je usvojena sa 130 glasova za i 10 suzdržanih glasova.

Konvencija daje okvir vladama za stvaranje rodno osviještenih nacionalnih poli-

tika i po prvi puta definira građanska, politička, gospodarska, socijalna i kulturna prava žena.

Republika je Hrvatska također potpisnica CEDAW Konvencije i s obzirom na to da ima status potpisnice, također ima obvezu periodičnog izvještavanja o stanju ženskih prava. Sve države potpisnice Konvencije imaju dužnost podnijeti izvještaj pred CEDAW Odborom koji prati primjenu odredaba Konvencije kroz periodično izvještavanje zemalja potpisnica. Organizacije civilnog društva također imaju pravo sudjelovati u procesu izvještavanja o ženskim ljudskim pravima putem pisanja i predstavljanja izvještaja u sjeni tzv. “shadow report”. Ženske i/ili feminističke organizacije iz Hrvatske također su izrađivale takav izvještaj. CEDAW odbor ga uzima kao relevantan dokument u stvaranju preporuka za nacionalne Vlade.

1999. godine uveden je Fakultativni protokol Konvencije CEDAW koji je omogućio da žene žrtve diskriminacije mogu na nacionalnim sudovima potražiti zakonsko rješenje svog slučaja. Žrtva diskriminacije može se obratiti Odboru Konvencije CEDAW koji daje preporuku za rješavanje slučaja. Iako žrtva ne može dobiti pravnu kompenzaciju od Odbora CEDAW, preporuku može koristiti na međunarodnim i nacionalnim sudovima u sudskom postupku. Fakultativni protokol obavezan je za sve potpisnice CEDAW Konvencije i nema takozvanih “rezervacija”.

Sustav međunarodnih ljudskih prava predstavlja glavni element pokušaja obrane ženskih prava na svjetskoj razini. Stvaranje skupa međunarodnih normi nije moguće bez sudjelovanja žena iz svih regija, u svoj njihovoj različitosti; time se omogućuje povezanost nacionalnog i globalnog. Žensko globalno djelovanje nije ograničeno samo na “ženska pitanja”; značajan je njihov doprinos demilitarizaciji i razoružanju, opismenjavanju i osnovnom obrazovanju te pokretima za očuvanje i obnovu okoliša.

Ovakvo holističko shvaćanje jasno se ističe u djelovanju ženskih grupa na velikim međunarodnim skupovima. Svjetska konferencija o ljudskim pravima, održana

1993. godine u Beču, pokazala je učinkovitost umrežavanja i lobiranja za ljudska prava. Žene koje su sudjelovale predstavljale su tisuće drugih koje su bile prisutne na lokalnim skupovima gdje su izradile nacrt svojih zahtjeva za konferenciju. Na Konferenciji su prikazale gotovo milijun prikupljenih potpisa kojima se od UN-a zahtijeva da se ženska prava priznaju kao ljudska prava. Trideset tri žene su svjedočile o kršenjima ljudskih prava žena uključujući i kršenje prava na život.

Rezultat ovih nastojanja bio je taj da su zemlje članice UN-a priznale da su različiti oblici nasilja nad ženama širom svijeta kršenje ljudskih prava na koje treba odgovoriti postavljanjem međunarodnih normi te da su ženska prava univerzalna ljudska prava i da ih treba promatrati tako, a ne odvojeno od drugih pitanja vezanih za ljudska prava.

Još jedan izuzetno važan dokument na svjetskoj razini je Pekinška platforma za djelovanje, donesena 1995. godine u Pekingu na 4. Svjetskoj konferenciji o ženama na kojoj je sudjelovalo 50 000 ljudi: predstavnici UN-a, Vlada, medija i aktivisti/ce organizacija civilnog društva, a održan je i poseban forum nevladinih udruga. Pekinška platforma definira 12 ključnih područja provedbe nacionalnih politika za uspostavu ravnopravnosti spolova: siromaštvo, obrazovanje, zdravlje, nasilje, oružani sukobi, gospodarstvo, odlučivanje, institucionalni mehanizmi, ženska ljudska prava, mediji, okoliš, djevojčice. Države članice UN-a obavezale su se da će provoditi dogovorene mjere kako bi se utjecalo na neravnopravan položaj žena i muškaraca.

Predstavnici Republike Hrvatske sudjelovali su na obje konferencije u Beču i Pekingu, a RH je i potpisnica Pekinške platforme.

Nakon velikih stradanja za vrijeme Drugog svjetskog rata, države članice UN-a donose Opću deklaraciju o ljudskim pravima koja je najraširenije prihvaćena izjava o ljudskim pravima na svijetu. Deklaraciju je jednoglasno prihvatio UN, dana 10.12.1948. g. (iako se osam država suzdržalo od glasanja). Deklaracija iznosi popis osnovnih prava svakog čovjeka na svijetu bez obzira na njegovu/njezinu rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, vlasništvo, rođenje ili neki drugi status.

Članak 2. Deklaracije kaže:

“Svakome su dostupna sva prava i slobode navedene u ovoj Deklaraciji, bez diskriminacije bilo koje vrste.”

“Ne smiješ biti izložen/izložena diskriminaciji ili lišen/lišena bilo kojeg prava, zbog svoje rase, boje kože, spola, jezika, vjerskog ili političkog uvjerenja. Kada se radi o poštivanju

Europska unija i rod- na ravno- pravnost

- 12 -

Članice Europske unije 2000. godine u Nici donose Povelju koja uključuje osobna, ekonomska i socijalna prava. U radu na tekstu Povelje bili su uključeni svi nacionalni Parlamenti i EU institucije.

Povelja između ostalog kaže: *„Unija je osnovana na principima slobode, poštivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda, vladavini prava i principa koji su zajednički svim članicama EU. Unija će poštovati ljudska prava koja su zagwarantirana EU Konvencijom o zaštiti ljudskih prava i sloboda i koja je potpisana u Rimu 4. studenog 1950. godine.”*

U Europskoj uniji na razini Europske komisije definirano je da se načelo ravnopravnosti spolova uvodi u sva područja i aktivnosti politike (*gender mainstreaming*). Pojam „gender mainstreaminga“ ključan je i općeprihvaćen pojam za provedbu politike ravnopravnosti spolova u zemljama članicama EU, koji prema definiciji Vijeća Europe označava: „Reorganizaciju, unapređivanje, razvoj i evaluaciju po-

litičkih procesa na način da je perspektiva ravnopravnosti spolova uključena u sve politike na svim razinama i stupnjevima, od strane aktera uključenih u donošenje političkih odluka.“ Za ovaj teško prevodiv pojam u Hrvatskoj se koristi izraz „rodno osviještena politika“. Članice EU donose i posebne mjere, odnosno mjere pozitivne akcije kao što su zakonske političke kvote, obvezan roditeljski dopust za oba roditelja, kvote u zapošljavanju podzastupljenog spola, itd...

Uz niz preporuka Vijeća ministara EU koje se tiču uspostave ravnopravnosti spolova u zemljama članicama, 2006. godine usvojen je dokument pod nazivom *“Putokaz ka ravnopravnosti žena i muškaraca 2006. - 2010.”*¹, kojim se definiraju prioritetna područja rada i odgovara zahtjevima različitih dionika za ubrzanjem procesa postizanja stvarne ravnopravnosti spolova u Europi.

Kao posebno značajna tematska područja za navedeno razdoblje izdvojena su:

- * POSTIZANJE JEDNAKE EKONOMSKE NEOVISNOSTI ŽENA I MUŠKARACA,
- * POVEĆANJE USKLAĐENOSTI RADA I PRIVATNOGA, OBITELJSKOG ŽIVOTA,
- * POTICANJE RAVNOPRAVNOG SUDJELOVANJA U DONOŠENJU ODLUKA,
- * UKIDANJE RODNO UVJETOVANOG NASILJA I TRGOVANJA LJUDIMA,
- * UKLANJANJE RODNIH STEREOTIPA U DRUŠTVU,
- * PROMICANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA IZVAN EU.

¹ A Roadmap for Equality Between Women and Men 2006. - 2010.

U međuvremenu, kao nastavak Putokaza, 2010. godine je Europska komisija donijela Žensku povelju², u kojoj se obvezala na jačanje rodne ravnopravnosti u svim svojim politikama. Ženska povelja slijedi izjave predsjednika Barossa u Europskom parlamentu na obilježavanju 15 godišnjice Pekinške platforme za akciju i predstavlja obaveze Komisije u ostvarenju rodne ravnopravnosti.

Osnovna prioritetna područja definirana u Povelji su:

1. jednakost u ekonomskoj neovisnosti,
2. jednaka plaća za jednak rad i rad jednake vrijednosti,
3. jednakost u donošenju odluka,
4. dostojanstvo, integritet i eliminacija rodno uvjetovanog nasilja,
5. rodna ravnopravnosti i izvan granica Unije (kroz vanjsku politiku).

Radi provedbe Ženske povelje, donesen je i akcijski plan za promicanje ravnopravnosti, odnosno **Strategija za ravnopravnost između žena i muškaraca 2010. - 2016.**³ U ovom strateškom dokumentu Europska komisija naglašava da i kandidatkinje moraju u potpunosti prihvatiti temeljno načelo ravnopravnosti između muškaraca i žena i da praćenje usvajanja i primjene zakonodavstva EU u ovom području ostaje jedan od prioriteta u procesu proširenja. Strategija utvrđuje aktivnosti u odnosu na pet prioriteta područja definiranih u Ženskoj povelji te prema jednom području koje se bavi zajedničkim pitanjima. Za svako prioritetno područje, opisane su ključne radnje za poticanje promjena i postizanje napretka. Kako se i u samom dokumentu kaže, Strategija predstavlja radni program za ravnopravnost spolova Europske komisije, čiji je dodatni cilj potaknuti napredak na nacionalnoj razini i izgraditi temelje za suradnju s drugim europskim institucijama i dionicima.

² Women's Charter, 05.03. 2010.

³ Strategy for Equality Between Women and Men 2010-2016., dostupno na <http://www.ured-ravnopravnost.hr/site/hr/medjunarodni-dokumenti/2-europska-unija/2-1-strategije-i-programi.html>

Za svako prioritetno područje, opisane su ključne radnje za poticanje promjena i postizanje napretka.

- 13 -

Institucionalni okviri rodne jednakosti u Europskoj uniji

- 14 -

Europska Komisija glavno je provedbeno tijelo unutar struktura Europske unije, te tijelo koje predlaže novo zakonodavstvo.

Jedinica za jednake mogućnosti smještena je unutar Europske komisije, Glavnog ureda za zapošljavanje, industrijskih odnosa i socijalnih pitanja. Jedinica je odgovorna za usklađivanje sa europskim direktivama vezanima za jednake mogućnosti žena i muškaraca. Također, ova Jedinica je odgovorna je za implementaciju "Strateškog okvira zajednice za rodnu jednakost".

Predsjednik Komisije i ostali njeni predstavnici sudjeluju u radu Komisijske grupe za jednakost. Njihov je posao nadgledanje i održavanje pregleda nad načelom jednakih mogućnosti za žene i muškarce na razini Europske komisije te diskusija pitanje provedbe rodne perspektive kroz sve službe i politike.

Savjetodavni odbor za jednake mogućnosti žena i muškaraca savjeto-

avno je tijelo u kojem sudjeluju ministri, predstavnici zemalja članica EU. Sastaje se redovito kako bi dali mišljenje Europskoj komisiji o utjecaju novih politika na žene.

Članovi i članice Vlada država članica sastaju se u Ministarskom vijeću. Vijeće ministara za socijalna pitanja, u čijem radu sudjeluju nacionalni ministri i ministrice za socijalna pitanja, je Vijeće koje je odgovorno za većinu odluka vezanih uz pitanja ravnopravnosti žena i muškaraca. Često Vijeće ima posljednju riječ vezanu uz donošenje zakona i programa u području ravnopravnosti spolova.

Europski parlament jedina je institucija EU-a direktno izabrana od strane građanki i građana zemalja članica EU. Parlament nema potpunu zakonodavnu moć, kao što imaju parlamenti zemalja članica EU, ali može dati političke znakove i imati kontrolu nad budžetom, zakonima, politikama i političkim akcijama koje utječu na žene. Koncipira izvještaje na prijedloge Komisije EU-a vezane uz ženska prava, organizira javne rasprave i definira prioritete u budžetu za programe namijenjene ženama.

Rad u Parlamentu organiziran je kroz različite parlamentarne odbore, uključujući i Odbor za ženska prava i ravnopravnost spolova Europskog parlamenta (FEMM). Taj odbor imao je važnu ulogu u unapređenju pitanja rodne jednakosti u EU.

Odbor je zadužen za slijedeće:

1. definiranje, promociju i zaštitu prava žena u Europskoj uniji,
2. promociju prava žena u trećim zemljama,
3. politike rodne ravnopravnosti, uključujući jednakost muškaraca i žena na tržištu rada i radnom mjestu,
4. otklanjanje svih oblika diskriminacije na osnovi spola,
5. implementacija i daljnji razvoj rodno osviještene politike u svim javnim politikama,
6. praćenje i implementaciju svih međunarodnih sporazuma i konvencija koje se tiču prava žena,
7. informiranje o statusu i položaju žena.

Više možete doznati na njihovim stranicama <http://www.europarl.europa.eu/committees/en/femm/home.html> te na Facebooku (Committee on Women's rights and gender equality of the European parliament).

Europski institut za ravnopravnost spolova (osnovan u prosincu 2006. godine) doprinosi promicanju ravnopravnosti spolova tako što pruža tehničku podršku institucijama Zajednice, posebno Komisiji i tijelima država članica EU.

Veliki utjecaj na području rodne jednakosti u EU-u ima Europski ženski lobi (European Women's Lobby - EWL⁴) koji pomno prati procese promjena Ugovora EU-a. Također, EWL prati i lobira da svi zakonski prijedlozi sadržavaju rodnu perspektivu i da se rodna perspektiva integrira kroz sva područja. Glavne teme kojima se EWL bavi grupirane su u nekoliko glavnih područja: politike rodne ravnopravnosti i zakonodavstvo, žene u procesima donošenja odluka, socijalne politike i zapošljavanje, nasilje protiv žena, antidiskriminacija i različitosti, imigracija, integracija i azil, žene i mediji, međunarodne akcije za ženska prava.

EWL ima preko 2500 članica, organizacija iz 30 zemalja, koje su organizirane u Nacionalne koordinacije. Članica EWL iz Hrvatske je Ženska mreža Hrvatske. Također, EWL ima pridruženo i podržavajuće članstvo.

4 <http://www.womenlobby.org/>

Veliki utjecaj na području rodne jednakosti u EU-u ima Europski ženski lobi (European Women's Lobby - EWL) koji pomno prati procese promjena Ugovora EU-a.

- 15 -

Rodno osviještenu politiku (gender mainstreaming) definiramo kao skup mjera donesenih od strane države s ciljem izjednačavanja položaja žena i muškaraca u svim područjima života.

Rodno osviještena politika također je prihvaćena strategija Vlada pojedinih država s kojom se utječe na postizanje ravnopravnosti žena i muškaraca.

Rodno osviještena politika u Hrvatskoj

Temeljem usvajanja Pekinške deklaracije i Plaforme za djelovanje Vlada RH je 1997. godine izradila prvu Nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova, kao strateški dokument za područje ostvarenja ženskih ljudskih prava.

Nova, četvrta Nacionalna politika za ravnopravnosti spolova 2011. - 2015., je ključni dokument donesen s nešto izmijenjenim nazivom. Strateška opredjeljenja Europske Strategije za ravnopravnost između žena i muškaraca 2010. - 2016. uvrštena su i u Nacionalnu politiku za ravnopravnost spolova 2010. - 2016. Republike Hrvatske. Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH pripremio je dokument

koji je usvojen od strane Hrvatskog sabora 15. srpnja 2011. To je osnovni strateški dokument Republike Hrvatske koji se donosi s ciljem uklanjanja diskriminacije žena i uspostavljanja stvarne ravnopravnosti spolova provedbom politike jednakih mogućnosti.

Nova Nacionalna politika sadrži sedam ključnih područja djelovanja i obvezuje Republiku Hrvatsku na uključivanje rodne dimenzije u sva područja politike provođenjem posebnih mjera vezanih uz:

1. promicanje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti,
2. stvaranje jednakih mogućnosti na tržištu rada,

3. unapređenje primjene rodno osjetljivog odgoja i obrazovanja,
4. uravnoteženje sudjelovanja žena i muškaraca u procesima političkog i javnog odlučivanja,
5. uklanjanje svih oblika nasilja nad ženama,
6. promicanje međunarodne suradnje i ravnopravnosti spolova izvan Hrvatske i
7. daljnje osnaživanje institucionalnih mehanizama i metoda provedbe.

Kako se navodi i u tekstu dokumenta, novina je uvrštavanje novog poglavlja vezanog uz međunarodna pitanja ne samo iz razloga ispunjavanja preuzetih obveza nego i zbog provedbe brojnih aktivnosti usmjerenih k uspostavljanju i razvoju suradnje s najvažnijim međunarodnim i regionalnim institucionalnim mehanizmima i organizacijama.

Svrha provođenja rodno osviještene politike jest u tome da se na svim razinama kreiraju politike koje će poštivati načelo ravnopravnosti muškaraca i žena te stvarati mjere koje će ispravljati postojeće neravnopravnosti u njihovom položaju. Ona se treba provoditi od najviših razina, dakle od samog Ustava i Zakona, putem nacionalnih mehanizama, do lokalne razine koja se i najviše dotiče građanki i građana RH.

U Zakonu o ravnopravnosti spolova i Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova definirana su ključna područja koja su važna da bi se došlo *de facto* uspostave jednakih mogućnosti za žene i muškarce. Prema Zakonu o ravnopravnosti spolova "Državna tijela, tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravne osobe s javnim ovlastima, obrazovne i znanstvene institucije te pravne osobe u pretežitom vlasništvu države i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dužna su provoditi programe izobrazbe o ravnopravnosti spolova za svoje djelatnike/ce".

Za provedbu Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova, na lokalnoj razini zadužena su Povjerenstva za ravnopravnost spolova na razini županija, općina i gradova.

Prema članku 11. Zakona o ravnopravnosti spolova, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova dužna su svake četiri godine donijeti planove djelovanja za promicanje i uspostavljanje ravnopravnosti spolova vezan uz provedbu mjera iz Nacionalne politike za ravnopravnost spolova. Program provedbe sastavni je dio plana djelovanja koji se prosljeđuje na usvajanje županijskoj skupštini. Planove djelovanja prethodno odobrava Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH.

Prema područjima i prema procjeni stanja ravnopravnosti žena i muškaraca, potrebno je kreirati lokalne planove i politike kojima se uspostavlja ravnopravnost žena i muškaraca. Vrlo je važno osigurati dovoljna sredstava za provedbu planova i politika kroz kreiranje lokalnih i nacionalnih proračuna. Na tome tek treba dodatno raditi s obzirom na to da se lokalni i nacionalni proračuni kod nas još uvijek ne analiziraju i ne donose na temelju rodne perspektive.

Također, uloga lokalnih povjerenstava određena je i konkretno u Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova, u Akcijskom planu djelovanja kroz nekoliko područja i mjera. Za svaku mjeru određeni su rokovi i nositelji, te svi koji su uključeni u provedbu. Uloga lokalnih povjerenstava definirana je u sljedećim mjerama u šest od sedam područja, od koji su ona nositelji u tri mjere u kojima su time odgovorni za koordinaciju, planiranje i provedbu pojedine mjere:

1.1. Podići razinu znanja i svijesti o antidiskriminacijskom zakonodavstvu, rodnoj ravnopravnosti i ljudskim pravima žena

1.1.1. Provodit će se kampanje i druge aktivnosti s ciljem upoznavanja javnosti sa *Zakonom o ravnopravnosti spolova* i drugim antidiskriminacijskim zakonima, te mehanizmima zaštite od rodne diskriminacije.

1.1.4. Redovito će se obilježavati Međunarodni dan žena - 8. ožujka, Svjetski dan seoskih žena - 15. listopada, Nacionalni dan borbe protiv nasilja nad ženama - 22. rujna, Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama - 25. studenog, Međunarodni dan borbe protiv homofobije i transfobije - 17. svibnja, Svjetski dan poduzetnica, te Europski dan jednakih plaća.

1.2. Unaprijediti društveni položaj žena pripadnica nacionalnih manjina.

1.2.1. Održavati će se javne tribine, okrugli stolovi, konferencije i druge aktivnosti o ljudskim pravima pripadnica nacionalnih manjina.

1.3. Unaprijediti će se društveni položaj žena s invaliditetom.

1.3.1. Održavati će se javne tribine, okrugli stolovi, konferencije i druge aktivnosti o ljudskim pravima žena s invaliditetom.

1.3.2. U programe rada županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova uvrstit će se mjere za unapređenje položaja žena s invaliditetom na lokalnoj razini.

Nositelji: Županijska/lokalna povjerenstva za ravnopravnost spolova.

1.4. Unaprijediti znanje i svijest o položaju žena u ruralnim područjima

1.4.1. Osnovat će se radna skupina radi prikupljanja podataka o ženama u ruralnim područjima u području obrazovanja, zapošljavanja i samozapošljavanja, zdravstvene zaštite, očuvanja kulturne baštine i gospodarskog razvoja i izraditi akcijski plan utemeljen na rezultatima provedenih analiza.

1.4.2. Jednom godišnje tiskati će se i objavljivati (statističke) publikacije temeljem prikupljenih podataka o ženama u ruralnim područjima u području obrazovanja, zapošljavanja i samozapošljavanja, zdravstvene zaštite, očuvanja kulturne baštine i gospodarskog razvoja.

2.1. Smanjiti nezaposlenost i ukloniti sve oblike diskriminacije žena na tržištu rada

2.1.2. Sustavno će se provoditi aktivnosti za poticanje jedinica lokalne i područne regionalne) samouprave da se na svom području angažiraju u provedbi nacionalnih planova za poticanje zapošljavanja i razvoja poduzetništva, uz razradu dodatnih poticajnih mjera.

2.2.3. Sustavno će se promicati poduzetništvo žena kroz medijske kampanje, programe i obrazovanje žena o poduzetništvu, pružanjem organizacijske, financijske, prostorne i druge pomoći.

2.2.4. Aktivno će se poticati žensko poduzetništvo na županijskim i lokalnim razinama i provesti istraživanje o utjecaju ženskog poduzetništva na kvalitetu života pojedinih regija.

2.3.2. Poticati će se organizacija odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi u trgovačkim društvima i poslovnim organizacijama u javnom i privatnom vlasništvu.

2.3.4. Unapređivat će se prikupljanje, obrada, analiza i distribucija statističkih pokazatelja o jazu u plaćama između muškaraca i žena.

4.1. Postići uravnoteženu zastupljenost muškaraca i žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti na svim razinama

4.1.1. Redovito će se održavati tribine, seminari, konferencije, kampanje i druge aktivnosti o političkoj zastupljenosti žena u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti, na nacionalnoj i lokalnoj razini.

5.1. Ukloniti sve oblike nasilja nad ženama te unaprijediti položaj i zaštitu prava žena žrtava svih oblika nasilja

5.1.4. Donijet će se i distribuirati *Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja* svim relevantnim ustanovama, uključivši osnovne i srednje škole, uz praćenje njegove primjene.

5.3. Osvijestiti širu javnost o pojavi, problemima i načinima suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja

5.3.1. Organizirat će se i provoditi kampanje i druge aktivnosti, radionice, predavanja, tribine, okrugli stolovi o problemu rodno uvjetovanog nasilja, uključujući trgovanje ljudima i prostituciju kao i nasilje nad LGBT osobama te tiskati, distribuirati publikacije i edukativne materijale o svim oblicima nasilja nad ženama radi informiranja i podizanja javne svijesti o pojavi, problemima i načinima suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja.

6.1. Provoditi će se upoznavanje javnosti s politikama ravnopravnosti spolova Europske unije i drugih međunarodnih organizacija

6.1.1. Prevest će se, tiskati i distribuirati *Strategija za ravnopravnost između žena i muškaraca 2010. - 2015. Europske komisije.*

7.1. Osnažiti mehanizme za provedbu ravnopravnosti spolova na nacionalnoj i lokalnoj razini i unaprijediti njihovo koordinirano djelovanje

7.1.2. Provodit će se zajedničke aktivnosti za promicanje mjera iz *Nacionalne politike za ravnopravnost spolova*, uključujući održavanje javnih tribina, kampanja, okruglih stolova i drugih aktivnosti.

7.1.3. Županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova pri predstavničkim tijelima poticat će osnivanje gradskih i općinskih povjerenstava za ravnopravnost spolova u svojim županijama, voditi evidenciju, surađivati s njima i o navedenome redovito izvještavati Ured za ravnopravnost spolova.

Nositelji: Županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova.

7.1.4. Županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova poticat će u suradnji s upravnim tijelima jedinica lokalne samouprave, organizacijama civilnog društva koje se bave pitanjima promocije i zaštite ljudskih prava, znanstvenim institucijama, medijima i drugim zainteresiranim subjektima afirmaciju žena u lokalnoj zajednici, posebice u političkom i javnom životu, ženskom poduzetništvu, obrazovanju i kulturi, profesionalnom i stručnom usavršavanju, promicati zdravstvenu i socijalnu sigurnost žena, te djelovati na sprječavanju svih oblika njihove diskriminacije.

Nositelji: Županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova.

7.1.5. Donijet će se akcijski planovi za provedbu mjera *Nacionalne politike za ravnopravnost spolova 2011. - 2015.* na razini županija i osigurati sredstva za njihovu primjenu.

7.1.6. Redovito će se održavati sastanci Koordinacije županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova radi unapređivanja i usklađivanja aktivnosti te razmjene informacija i primjera dobre prakse provedbe politike ravnopravnosti spolova na lokalnoj razini.

7.2. Suzbijati rodne stereotipe i uvesti rodno osjetljivu politiku u medije

7.2.1. Informirat će se građanstvo o

obvezama uvođenja rodno osjetljivih politika u sva područja društvenog života, a u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i standardima EU.

7.2.2. Izdvajati će se sredstva za produkciju i/ili koprodukciju rodno senzibiliziranih medijskih sadržaja te će se osigurati medijski prostor za emitiranje rodno senzibiliziranih sadržaja nastalih u nezavisnoj produkciji.

7.2.4. Provodit će se edukacija o rodnoj ravnopravnosti medijskih djelatnika i djelatnica koji kreiraju medijske sadržaje.

7.2.6. Analizirati će se sadržaj medija radi detekcije učestalosti i vrste rodnih stereotipa.

7.2.7. Prevest će se i diseminirati *Priručnik Vijeća Europe o strategijama za suzbijanje rodnih stereotipa u medijima*.

7.3. Uvesti upravljanje proračunskim sredstvima prema spolu i podupirati provedbu rodnih istraživanja i analiza

7.3.1. Prevest će se, promovirati i distribuirati metodološki priručnik Vijeća Europe o upravljanju proračunskim sredstvima s obzirom na spol u svrhu preispitivanja javnih proračuna s obzirom na njihov učinak na provedbu politike ravnopravnosti spolova.

Zakon o ravnopravnosti spolova

Navedeni dokumenti (Konvencija CEDAW, Pekinška platforma, preporuke EU) su predstavnicama civilne scene, odnosno ženskih i/ili feminističkih organizacija, bili glavni dokumenti zagovaranja i lobiranja za nacionalno rodno osviješteno zakonodavstvo.

2003. godine Republika Hrvatska po prvi puta dobiva Zakon o ravnopravnosti spolova (ZRS) kojem se definira spolna diskriminacija, područje posebnih mjera, područja zabrane diskriminacije i državni mehanizmi odnosno institucije za provedbu i praćenje Zakona o ravnopravnosti spolova.

2007. godine Ustavni sud poništio je ZRS iz 2003. jer kao organski Zakon nije bio donesen natpolovičnom većinom svih zastupnika/ca u Hrvatskom Saboru. Ustavni je sud dao rok da se novi ZRS donese do srpnja 2008. godine te je Vlada po hitnom postupku krenula u izradu zakona. CESI je kao feministička organizacija koja je sustavno pratila provedbu

ZRS-a i zagovarala izmjene, bila pozvana da sudjeluje u izradu nacрта ZRS-a. Možemo zaključiti da je ZRS poboljšana u nekim svojim dijelovima, ali donesen je bez javne rasprave.

Zakon o ravnopravnosti spolova definira diskriminaciju i kaže u kojim područjima je ona zabranjena.

* Diskriminacija na temelju spola (u daljnjem tekstu: diskriminacija) označava svaku razliku, isključenje ili ograničenje učinjeno na osnovi spola kojemu je posljedica ili svrha ugrožavanje ili onemogućavanje priznanja, uživanja ili korištenja ljudskih prava i osnovnih sloboda u političkom, gospodarskom, društvenom, kulturnom, građanskom, obrazovnom ili drugom području života na osnovi ravnopravnosti muškaraca i žena.

* Zabranjuje se diskriminacija na temelju bračnog i obiteljskog statusa. Nepovoljnije postupanje prema ženama na osnovi trudnoće i materinstva smatra se diskriminacijom.

* Zabranjuje se diskriminacija na temelju spolne orijentacije.

* Zabranjuje se diskriminacija u odnosu na mogućnosti dobivanja i nabave roba kao i diskriminacija u pružanju i pristupu uslugama.

* Poticanje druge osobe na diskriminaciju smatra se diskriminacijom u smislu ovoga Zakona, ako je učinjeno s namjerom.

Također ZRS-om je definirana i ravnopravnost spolova:

Ravnopravnost spolova znači da su žene i muškarci jednako prisutni u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i imaju jednaku korist od ostvarenih rezultata (čl. 5 ZRS-a).

Područja koja Zakon o ravnopravnosti spolova⁵ obuhvaća su:

- * temeljni pojmovi i definicije,
- * posebne mjere/ planovi djelovanja,

⁵ Zakon o ravnopravnosti spolova kao i ostali dokumenti je dostupan na <http://www.ured-ravnopravnost.hr/>

Mehanizmi za provedbu Zakona i rodno osviještene politike u Hrvatskoj prema ZRS-u su:

- 22 -

- * diskriminacija na područjima rada i zapošljavanja,
- * obrazovanje,
- * političke stranke,
- * mediji,
- * statistički podaci,
- * osiguranje provedbe zakona
- * osiguranje sredstava,
- * sudska zaštita,
- * prekršajne odredbe,
- * završne i prijelazne odredbe.

- 23 -

1. URED ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA
2. NEOVISNO TIJELO ZA SUZBIJANJE DISKRIMINACIJE U PODRUČJU RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA (PRAVOBRANIELJICA/ PRAVOBRANITELJ)
3. KOORDINATORI/ICE U TIJELIMA DRŽAVNE UPRAVE
4. POVJERENSTVA ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA NA LOKALNOJ RAZINI

Kao radno tijelo Hrvatskog sabora još djeluje i Odbor za ravnopravnost spolova. Institucionalni mehanizmi za provedbu zakona su važni kako bi se osigurala njegova provedba.

Prema ZRS-u iz 2003. dobivamo instituciju Pravobranitelj/Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova u ulozi "očuvanja" načela ravnopravnosti žena i muškaraca kao i institucije kojoj se osobe mogu obratiti ukoliko smatraju da je povrijeđeno njihovo pravo. Nakon izmjena Zakona 2008. godine puni naziv institucije je Neovisno tijelo za suzbijanje diskriminacije u području ravnopravnost spolova poslove kojeg obavlja Pravobranitelj/Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova. Pravobraniteljicu na mandat od 8 godina bira Hrvatski sabor.

Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova u okviru svoga rada:

- * zaprima prijave svih fizičkih i pravnih osoba vezane uz diskriminaciju u području ravnopravnosti spolova,
- * pruža pomoć fizičkim i pravnim osobama koje su podnijele pritužbu zbog spolne diskriminacije pri pokretanju sudskog postupka,
- * poduzima radnje ispitivanja pojedinačnih prijava do pokretanja sudskog spora,
- * uz pristanak stranaka provodi postupak mirenja uz mogućnost sklapanja izvan sudske nagodbe,
- * prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima spolne diskriminacije,
- * provodi neovisna istraživanja o diskriminaciji, objavljuje neovisna izvješća i razmjenjuje raspoložive informacije s odgovarajućim europskim tijelima.

Vladin ured za ravnopravnost spolova definiran je ZRS-om kao stručna služba za obavljanje poslova vezanih uz ravnopravnost spolova.

Ured obavlja sljedeće poslove:

- * koordinira sve aktivnosti kojima je cilj uspostavljanje ravnopravnosti spolova,
- * izrađuje cjeloviti sustav zaštite i promicanja ravnopravnosti spolova u

Republici Hrvatskoj i prati njegovu učinkovitost,

- * odobrava planove djelovanja,
- * predlaže Vladi Republike Hrvatske i državnim tijelima donošenje ili izmjene zakona i drugih propisa, kao i usvajanje drugih mjera,
- * izrađuje nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova i nadzire njezinu provedbu,
- * provodi istraživanja, izrađuje analize i svake dvije godine Vladu Republike Hrvatske izvještava o provedbi nacionalne politike,
- * prati usklađenost i primjenu zakona i drugih propisa koji se odnose na ravnopravnost spolova u odnosu na međunarodne dokumente,
- * priprema nacionalna izvješća o ispunjavanju međunarodnih obveza u području ravnopravnosti spolova,
- * surađuje s nevladinim udrugama koje su aktivne u području ravnopravnosti spolova,
- * promiče znanje i svijest o ravnopravnosti spolova,
- * prima predstavke stranaka o povredama odredbi ovoga Zakona i drugih propisa i prosljeđuje ih pravobranitelju/ici za ravnopravnost spolova i drugim nadležnim državnim tijelima,
- * koordinira rad županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova,
- * izvještava Vladu Republike Hrvatske svake godine, najkasnije krajem travnja za prethodnu godinu o svojim aktivnostima.

Koordinatori/Koordinatorice u tijelima državne uprave prema ZRS-u imaju sljedeće dužnosti:

- * Čelnik/ca tijela državne uprave imenuje dužnosnika/cu ili rukovodećeg/u državnog/u službenika/cu koji obavlja i poslove koordinatora/ice za ravnopravnost spolova.
- * Koordinator/ica u skladu s nadležnosti i djelokrugom rada tijela državne uprave koordinira provedbu ovoga Zakona i Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova i surađuje s Uredom za ravnopravnost spolova.

* Koordinator/ica priprema izvješća o provedbi Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova koja tijela državne uprave dostavljaju Uredu svake dvije godine. Prava i obveze te način rada koordinatora/ice utvrđuju se planom djelovanja za promicanje i uspostavljanje ravnopravnosti spolova iz članka 11. ovoga Zakona

Povjerenstva za ravnopravnost spolova - kao važan mehanizam provedbe rodno osviještene politike na lokalnoj razini uvedena su u Zakon nakon izmjena i dopuna 2008. godine i definirana su na sljedeći način:

* Jedinice područne (regionalne) samouprave i Grad Zagreb osnivaju i, sukladno predloženom programu rada, osiguravaju uvjete i sredstva za rad županijskim povjerenstvima za ravnopravnost spolova i povjerenstvu za ravnopravnost spolova Grada Zagreba s ciljem promicanja ravnopravnosti spolova na lokalnoj razini i provedbe ovoga Zakona i Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova.

* Povjerenstva za ravnopravnost spolova jesu radno-savjetodavna tijela županijskih skupština i skupštine Grada Zagreba u čijem sastavu su zastupljeni članovi/članice županijskih skupština odnosno skupštine Grada Zagreba, koordinatori/ice u uredima državne uprave, predstavnici/ce nevladinih udruga i nezavisni stručnjaci i stručnjakinje.

* Jedinice lokalne samouprave mogu osnivati gradska i općinska povjerenstva za ravnopravnost spolova sukladno Nacionalnoj politici za promicanje ravnopravnosti spolova.

Prema ZRS-u iz 2003. dobivamo instituciju Pravobranitelja/Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova u ulozi “očuvanja” načela ravnopravnosti žena i muškaraca kao i institucije kojoj se osobe mogu obratiti ukoliko smatraju da je povrijeđeno njihovo pravo.

Lokalni mehanizmi za provođenje politike rodne ravnopravnosti

Osnivanje povjerenstava za ravnopravnost spolova na lokalnoj i regionalnoj razini određeno je Nacionalnom politikom za promicanje ravnopravnosti spolova s Programom provedbe 2001. - 2005, a njihova se djelatnost razrađuje i u Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova 2006. - 2010, te najnovijoj Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova 2011. -2015. Izmjenama Zakona o ravnopravnosti spolova iz srpnja 2008. godine lokalna povjerenstva se i zakonski definiraju kao lokalni mehanizmi te se time osnažuje njihov status u okviru lokalne i regionalne samouprave. Prema ZRS-u Povjerenstva za ravnopravnost spolova su radno-savjetodavna tijela županijskih skupština i skupštine Grada Zagreba u čijem sastavu su zastupljeni članovi/članice županijskih skupština odnosno skupštine Grada Zagreba, koordinatori/ice u uredima državne uprave, predstavnici/ce nevladinih udruga i nezavisni stručnjaci/kinje. Uz obavezu

osnivanje županijskih povjerenstava, za jedinice područne (regionalne) samouprave ostavljena je mogućnost jedinicama lokalne samouprave da osnivaju gradska i općinska povjerenstva za ravnopravnost spolova. Financijska i druga sredstva za rad povjerenstava osiguravaju se iz županijskog proračuna. Nositelji su jedinice područne samouprave/županije.

S iznimkom Istarske županije koje je osnovano prije svih, sustavno osnivanje povjerenstava započelo je 2004. godine. Do danas je osnovano 21 županijsko povjerenstvo, te 38 gradskih i 26 općinskih povjerenstava.

Uz podršku VURS-a i CESI, 2005. godine osnovana je Koordinacija županijskih povjerenstava radi unapređivanja i usklađivanja provođenja politike ravnopravnosti spolova na lokalnoj razini. Prema zaključcima prvog sastanka Koordinacije, sastanci se održavaju bar dva puta godišnje, a po potrebi i češće. Do sada

su održana četiri sastanka Koordinacije i na njima se razgovaralo o aktualnim pitanjima kao što su izbori, položaj žena na tržištu rada, nasilje nad ženama, te o pripremi Nacionalne politike za ravnopravnost spolova.

IZ DOSADAŠNJE PRAKSE I RADA POVJERENSTAVA

CESI je 2007. godine proveo istraživanje o institucionalnim mehanizmima rodne ravnopravnosti u Republici Hrvatskoj koje je objavljeno u publikaciji "Feminizam i država". Istraživanje je pokazalo da je temeljni kriterij pri imenovanju u Povjerenstva pripadnost strankama koje su ušle u županijske skupštine. U najvećem broju slučajeva povjerenstva se sastaju rijetko, "po potrebi". Članice su većinom žene, iako u svakome ima određeni broj muškaraca. U županijskim proračunima osigurana su im sredstva za aktivnosti koja variraju od 40 000 kuna godišnje (Međimurska županija) do osiguranih naknada članicama/članovima za sudjelovanje na sjednicama povjerenstva i eventualno seminarima.

Problemi kojima se povjerenstva bave najčešće su nasilje u obitelji i problemi djece i mladih. Prema dostavljenim podacima, samo je u rijetkim slučajevima tema neke od sjednica povjerenstva bila participacija žena u tijelima vlasti i odlučivanja, zastupljenost u izvršnoj i predstavničkoj vlasti, ili na rukovodećim mjestima u upravnim vijećima i nadzornim odborima državnih poduzeća. Gotovo svi ispitanici/ispitanice odgovarali su da povjerenstva nemaju dovoljno političke moći da bi mogla utjecati na odluke tijela regionalne i lokalne samouprave, te da nisu dovoljno povezana ni sa lokalnim tijelima vlasti i upravljanja (horizontalno), niti unutar sustava nacionalnih mehanizama rodne ravnopravnosti (vertikalno). Među povjerenstvima ima onih koja nisu uspostavila nikakvu suradnju s organizacijama civilnog društva. Jedna predsjednica županijskog povjerenstva kaže: "Povjerenstva su osnovana reda radi. Članovi povje-

renstva ne znaju što im je raditi, a ne znaju ni koordinatori u uredima državne uprave." U nekoliko navrata navedeno je da je vertikalna povezanost bolja od horizontalne.

Istraživanje je pokazalo da tek rijetka povjerenstva imaju planove i programe rada, najčešće za iduće četiri godine.

S obzirom na to da se prilikom lokalnih izbora mijenja članstvo povjerenstava, dosadašnje edukacije članova i članica o problematici roda pokazale su se nedostatnima, tj. nedovoljno frekventnima. Članice tvrde da udrugama daju potporu i podršku, zajednički organiziraju okrugle stolove i tribine, pokušavaju pomoći financijski. Uglavnom se žale da je, uz nedostatak volje i svijesti, provođenje mjera iz Nacionalne politike za ravnopravnost spolova 2006.-2010., onemogućeno i nedostatakom financijskih sredstava namijenjenim za te potrebe.

U odgovorima na istraživački upitnik pristiglo je nekoliko zanimljivih primjedbi i sugestija o tome kako unaprijediti učinkovitost povjerenstava:

- * većim zakonskim ovlastima,
- * većim političkim ovlastima,
- * povjerenstvo bi bilo politički utjecajnije uz bolju podršku države,
- * ne osnivati savjetodavna tijela, nego odbore,
- * osigurati dostatna sredstva,
- * povećati utjecaj povjerenstva na rad lokalne samouprave kroz kvalitetniji angažman lokalne samouprave (županije, općine, gradovi),
- * bolja horizontalna povezanost i veći utjecaj može se postići edukacijom o ravnopravnosti spolova osoba na čelnim mjestima na svim razinama vlasti potrebno je pozivati nevladine udruge na sjednice povjerenstva po točkama iz djelokruga njihova rada, upoznavati se s njihovim saznanjima,
- * "volje i svijesti kod čelnika bit će više ako na čelnim mjestima bude više žena."

Dolazimo do sljedećeg zaključka: ukoliko se, unatoč strukturnim nedostacima, rad povjerenstva/odbora percipira uspješnim, to se može pripisati dobrom sastavu, entuzijazmu i suradnji s lokalnim medijima. Riječima jedne sudionice

istraživanja: "Utjecaj povjerenstva upravo je proporcionalan s 'korisnošću' njegovog rada. Ako građani prepoznaju korist za sebe, povjerenstvo postaje sve važniji čimbenik u javnom djelovanju."

Članice ženskih grupa njihov rad uglavnom ocjenjuju nezadovoljavajućim, iako postoje vrijedne iznimke.

Prigovori se mogu sažeti ovako:

- * Povjerenstva nemaju jasnu viziju ni programe.
- * Nedostaje horizontalna i vertikalna koordinacija.
- * Nedostaje protokol ili pravilnik o radu.
- * Nakon izbora mijenja se sastav, dolaze novi ljudi i sve kreće nanovo.

Rad povjerenstava definiran je njihovim akcijskim planovima za provedbu mjera Nacionalne politike za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. godine, a koje su navedene u poglavlju Rodno osviještena politika u Hrvatskoj. Do pisanja ove brošure četiri su povjerenstva odnosno županijske skupštine donijele akcijske planove: Istarska županija⁶, Krapinsko-zagorska županija⁷, Vukovarsko-srijemska županija i Virovitičko-podravska županija.

"Utjecaj povjerenstva upravo je proporcionalan s 'korisnošću' njegovog rada. Ako građani prepoznaju korist za sebe, povjerenstvo postaje sve važniji čimbenik u javnom djelovanju."

6 http://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/novosti/sjednice_skupstine_2009/36/36-11.pdf,

7 http://www.kzz.hr/sadrzaj/novosti/povjerenstvo-za-ravnopravnost-spolova/KZZ_Ravnopravnost_spolova_akcijski_plan.pdf

Rodno osviještena politika u lokalnim zajednicama - preporuke za rad lokalne i područne samuprave

- 30 -

Provođenje rodno osviještene politike u lokalnim zajednicama nužan je preduvjet za unapređenje položaja žena. U sklopu seminara "Liderice u lokalnim zajednicama" na kojima je sudjelovalo 40 političarki iz cijele Hrvatske razgovarale smo o tome koje su moguće mjere za rješavanje problema vezanih uz rodno-uvjetovano nasilje, zapošljavanje žena, usklađivanje privatnog i profesionalnog života te političku participacije žena. U ovom poglavlju navodimo neke od mjera koje bi lokalna i područna (regionalna) samouprava mogla uvrstiti u svoje programe rada i posljedično u svoje proračune kako bismo ostvarili ravnopravno društvo. Jednako tako donosimo zahtjeve žena za unapređenje njihova položaja u društvu, kao i pregled istraživanja "Muškarci i rodna ravnopravnost" kojeg su CESI provele krajem 2008. i početkom 2009. godine što sve može poslužiti kao podloga za kreiranje mjera za postizanje rodne ravnopravnosti na lokalnoj razini.

Prilikom kreiranja lokalnih politika važno je voditi računa o nekoliko koraka u tom procesu:

1. Analiza problema

Da bi se problem vezan uz položaj žena u lokalnoj zajednici detektirao vrlo je važno pratiti statističke podatke. Prema ZRS-a svi podaci koji se prikupljaju moraju biti iskazani po spolu stoga je nužno da i lokalna tijela vlasti poštuju tu odredbu te da analize koje predočuju predstavničkim tijelima također sadrže razradu ekonomskih i/ili društvenih kretanja po spolu. Za analiziranje problema je također važno definirati što čini specifične okolnosti problema, kada se i zašto problem javlja te kako se on očituje. Potrebno je i definirati specifičnu skupu koju taj problem najviše pogađa.

2. Definiranje ciljeva

Nakon analize problema potrebno je definirati ciljeve odnosno promjene koje se žele postići u odnosu na uočeni problem. Ciljevi trebaju sadržavati točno definirana područja u kojem želite promjenu, u kojem pravcu treba ići promjena, kako će se ona očitovati te u kojem vremenskom periodu će biti ostvarena. Kako bi se što lakše moglo mjeriti ostvarenje ciljeva važno ih je i precizno definirati te izbjegavati uopćene fraze.

3. Određivanje metoda realizacije ciljeva

Metode su mjere koje će lokalna samouprava poduzeti kako bi se ostvarili zacrtani ciljevi. One se mogu sastojati od različitih vrsta aktivnosti s obzirom na to da se radi o kompleksnim društvenim problemima pa je često potrebno djelovati na više razina sa različitim mjerama. Ovdje je važno voditi računa o djelokrugu ovlasti koje ima lokalna zajednica. Npr. lokalna zajednica ne može utjecati na sadržaj udžbenika u školama, ali može s lokalnim školama dogovoriti financiranje izvannastavnih programa koji su potrebni za ostvarenje cilja. Ili, lokalna zajednica ne može popisati kvote za stranačke izborne liste, ali može prilikom sastavljanja odbora pri predstavničkom tijelu odlučiti da u svakom odboru treba biti najmanje 40% žena te provoditi kampanje. Uz svaku mjeru potrebno je i definirati nositelje mjere odnosno one koji su zaduženi za njezinu provedbu te rokove u kojima ona mora biti provedena.

4. Evaluacija

Evaluacija znači analiza učinjenog te razina ostvarenosti ciljeva. Da bismo je mogli provesti važno je kod svake mjere navesti indikatore koji pokazuju da je mjera ostvarena. Evaluacija je vrlo važan dio provođenja lokalnih politika jer nam pokazuje koliko smo uspješno ostvarili ciljeve, jesmo li predvidjeli adekvatne metode te nam

daje uvid u ono što je preostalo za činiti i tako nam pomaže u novom planiranju.

U nastavku slijedi djelomični prikaz problema i mogućih mjera za njihovo rješavanje. Moguće mjere su kreirane kako bi se ostvario generalni cilj ravnopravnosti muškaraca i žena u društvu, no svakako je potrebno na razini lokalne zajednice definirati specifičnije ciljeve te na ravno precizno definirati odabrane mjere.

Npr. lokalna zajednica ne može utjecati na sadržaj udžbenika u školama, ali može s lokalnim školama dogovoriti financiranje izvannastavnih programa koji su potrebni za ostvarenje cilja.

- 31 -

Rodno- uvjetovano nasilje

- 32 -

U Deklaraciji o eliminaciji nasilja protiv žena (UN, 1993.) nasilje protiv žena je definirano kao "svaki čin nasilja na osnovi razlike u spolovima koji rezultira u fizičkom, seksualnom ili psihološkom ozljeđivanju ili zlostavljanju žena, uključujući i prijetnje, prinudu ili namjerno lišavanje slobode, koje se može pojaviti u privatnom ili društvenom životu".

U Republici Hrvatskoj usvojeno je nekoliko zakona kojima se regulira problem nasilja protiv žena. U srpnju 2003. godine usvojen je **Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji** u kojem su po prvi puta vrlo detaljno opisani svi oblici nasilja, proširen krug mogućih počinitelja te je uveden niz zaštitnih mjera, od zabrane uznemiravanja do udaljenja nasilnika iz kuće. Vlada Republike Hrvatske potaknula je izradu izmjena Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. U novom Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji propisana je svrha Zakona, koja uključuje prevenciju, sankcioniranje i su-

bijanje svih vrsta nasilja u obitelji, primjenu odgovarajućih mjera prema počinitelju te ublažavanje posljedica već počinjenog nasilja pružanjem zaštite i pomoći žrtvi nasilja. Nadalje, u definiciji nasilja u obitelji dodatno je razrađen pojam Čekonomsko nasilje⁸, proširena je definicija obitelji koja uključuje bivše bračne i izvanbračne partnere, djecu svakog od njih i njihovu zajedničku djecu, ukoliko su nakon prekida bračne ili izvanbračne zajednice povod predmetnog sukoba bili bivši bračni ili izvanbračni odnosi.

Značajan iskorak u području kažnjavanja za počinjenje nasilja u obitelji napravljen je 2000. godine uvođenjem u **Kazneni zakon** kaznenog djela Čnasilničko ponašanje u obitelji⁹. Međutim, u novom Kaznenom zakonu koji bi trebao stupiti na snagu 2013. nasilje u obitelji više ne postoji kao posebno kazneno djelo, već je postalo kvalificirani (teži) oblik osnovnog kaznenog djela kao što je ubojstvo, nanošenje teške tjelesne ozljede, spolni odnos bez pristanka i dr. To znači da su za takva djela, ukoliko su počinjena prema članu obitelji, predviđene teže kazne.

Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, koji je Vlada Republike Hrvatske usvojila 2005. godine te njegove izmjene i dopune 2006. godine, sadrži niz precizno određenih mjera nadležnih tijela u njihovom postupanju te oblike, sadržaj i način suradnje tijela koja sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju nasilja i pružanju pomoći i zaštite osobi izloženoj bilo kojem obliku ili modalitetu nasilja u obitelji (policija, centri za socijalnu skrb, zdravstvene i odgojno-obrazovne ustanove, pravosudna tijela). Protokol posebnu pažnju poklanja postupku nadležnih tijela prema djeci žrtvama nasilja ili svjedocima počinjenog nasilja u obitelji.

Najavljeno je i donošenje **Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja**, koji će propisivati obveze u postupanju nadležnih tijela koja sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju različitih oblika seksualnog nasilja te pružanju pomoći i zaštite žrtvama. Donošenje Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja provedba je mjere Nacionalne politike za ravnopravnost spolova.

Statistički pokazatelji i dalje upućuju na porast broja prijavljenih kaznenih i prekršajnih djela iz područja obiteljskog nasilja. Iako je povećanje svakako i posljedica sve većeg prijavljivanja, što je pozitivan pomak, ono upućuje i na raširenost ovog društvenog problema.

Podaci iz publikacije Državnog zavoda za statistiku, *Nasilje u obitelji - pravni okvir i pojavnici*⁸ za razdoblje od 2007. do 2010. godine, pokazuju da su prijavljene za kazneno i prekršajno djelo nasilja u obitelji bile ukupno 62 490 osobe, a od toga su osuđene 47 965 osobe. Za svaku od promatranih godina primjećuje se rast. Pokazatelji govore o tome da su muškarci znatno češće počinitelji nasilničkog ponašanja u obitelji (83,2%) dok je udio žena razmjerno manji (16,8%) u promatranome četverogodišnjem razdoblju. Također, izrečeno je 11 899 zaštitnih/sigurnosnih mjera prema počiniteljima prekršajnog i kaznenog djela nasilničkog ponašanja u obitelji.

Ukoliko promatramo odnos počinitelja i žrtve, u 2011. najčešći počinitelji nasilničkog ponašanja u obitelji bili su: u 5,514 ili 21,3 % slučajeva suprug nad suprugom, u 3.718 ili 14,3% slučajeva otac, u 2.793 ili 10,8 % slučajeva sin nad roditeljem, u 1.389 ili 5,4% izvanbračni muž nad ženom, u 1.351 ili 5,2% žena nad mužem.

Ukupno 82% osoba oštećenih kaznenim djelom nasilničkog ponašanja u obitelji čine žene. Od ukupnog broja ubojstava u Republici Hrvatskoj 39,5% otpada na ubojstava unutar obitelji, 57,9% žrtava takvih kaznenih djela ubojstava su žene ubijene od strane muških članova obitelji. Žrtve kaznenih djela ubojstava u pokušaju su u većem broju muškarci (73%), ali su žene počiniteljice u 30% slučajeva. Također, 64,8% žrtava nasilničkog ponašanja u obitelji kažnjivog kao prekršaj su žene.

U istraživanju ekonomski aspekti obiteljskog nasilja: društveni trošak ignoriranja i toleriranja nasilja nad ženama⁹ koje je provela Autonomna ženska kuća Zagreb 2003. godine navodi se da samo 59% žena

nikad nije doživjelo fizičko zlostavljanje od bračnog/izvanbračnog partnera.

Na temelju pritužbi Pravobraniteljici za ravnopravnost spolova može se zaključiti da nasilje u obitelji u većini slučajeva predstavlja model ponašanja bračnog ili izvanbračnog partnera, a ne izolirani nasilni incident, te da su pristuni različiti "oblici fizičke i psihičke torture - od nanošenja raznih oblika tjelesnih povreda, silovanja i pokušaja silovanja, najrazličitijih oblika psihičkog zlostavljanja, izolacije i ekonomskog zlostavljanja, time da su žrtve najčešće izložene višestrukom nasilju."⁹ U velikom broju slučajeva do prve prijave nasilja protekne mnogo vremena, tijekom kojega su počinjeni teži oblici nasilja, kao što je fizičko nasilje uz nanošenje tjelesnih ozljeda.

Pokazatelji govore o tome da su muškarci znatno češće počinitelji nasilničkog ponašanja u obitelji (83,2%) dok je udio žena razmjerno manji (16,8%).

- 33 -

⁸ http://www.ured-ravnopravnost.hr/site/images/pdf/dokumenti/studije-i-analize_111.pdf

⁹ http://www.prs.hr/attachments/article/97/lzvjescje_o_radu_za_2011_Pravobraniteljice_za_ravnopravnost_spolova_.pdf

U srpnju 2003. godine usvojen je Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji u kojem su po prvi puta vrlo detaljno opisani svi oblici nasilja.

- * Naglasak treba staviti na prevenciju > početi djelovati kroz edukacije u vrtićima i školama.
- * Educirati policiju, socijalne službe, javnost i medije.
- * Raditi na promjeni društvene svijesti o neprihvatljivosti rodno-uvjetovanog nasilja kroz lokalne kampanje.
- * U lokalnoj zajednici ostvariti suradnju s lokalnim medijima te ih educirati o izvještavanju o slučajevima nasilja.
- * Edukacije i informiranje javnosti putem tribina, okruglih stolova, kampanja.
- * Osvijestiti žene za nultu stopu tolerancije na nasilje.
- * Educirati muškarce o neprihvatljivosti nasilja.

Skloništa/Sigurne kuće

- * Osnivanje sigurnih kuća i skloništa.
- * Udaljavanje nasilnika iz obitelji.
- * Zapošljavanje žena žrtava nasilja.

Psihosocijalna pomoć

- * Osigurati djeci potporu i psihosocijalnu pomoć, osigurati alimentacije.
- * Osigurati psihosocijalni tretman žrtava nasilja i nasilnika.

Postupanje u slučajevima nasilja

- * Ostvariti koordinaciju između socijalne skrbi, pravosuđa i policije.
- * Edukacija sudaca i sutkinja o rodno-uvjetovanom nasilju.
- * Informirati javnost o postupcima vezanim uz nasilje.
- * Osigurati besplatno pravno savjetovanje za žrtve nasilja.

Zapošljavanje žena i tržište rada

- 36 -

Položaj žena na tržištu rada još je uvijek jedno od kritičnih područja. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku stopa zaposlenosti žena u srpnju 2012. iznosila je 46,4% dok je stopa zaposlenosti muškaraca iznosila 53,5%. Plaće žena u prosjeku su iznosile 89% plaće muškaraca. Prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje stopa registrirane nezaposlenosti za srpanj 2012. iznosila je 17,5%, a od ukupnoga broja nezaposlenih u rujnu 2012. bilo je 160 192 žene, s udjelom od 52% naspram 48% nezaposlenih muškaraca. Udio žena u poduzetništvu ne prelazi 30%, a niska je i zastupljenost u upravnim odborima javnoga i privatnog sektora (na rukovodećim položajima 100 najvećih tvrtki u Republici Hrvatskoj samo je 6% žena). Za kontinuiranu visoku stopu nezaposlenosti žena odgovorno je više čimbenika, među kojima ponajprije otpor poslodavaca da zapošljavaju žene koje imaju ili bi mogle imati majčinske obveze. Istraživanje "Global Entrepreneurship

Monitor" o ženama i poduzetništvu pokazuje da se u Hrvatskoj na 100 žena svega njih 8 bavi poduzetništvom, dok je među muškarcima taj omjer 15 na 100 muškaraca. Žene u Hrvatskoj u poduzetništvo ulaze prije svega zbog nužnosti da bi uopće radile, a manje zato jer prepoznaju prilike u ekonomskom okruženju.

Problem je i nadalje značajna segregacija žena i muškaraca prema djelatnostima na tržištu rada. Muškarci dominiraju u 13 od 20 područja djelatnosti na tržištu rada, posebno u onim djelatnostima koja se tradicionalno smatraju „muškima“, kao što su građevinarstvo, rudarstvo, opskrba vodom, električnom energijom odnosno plinom te gospodarenje otpadom i sanacijom okoliša kao i prijevoz i skladištenje. Od 7 područja u kojem žene čine većinu ta dominacija je izrazita u djelatnostima koja se tradicionalno smatraju „ženskim“, kao što je područje osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja te područje zdravstvene zaštite i socijalne skrbi. Stopa zaposlenosti žena iznosi tek 35,2 % dok kod muškaraca ona iznosi 47,6%.

Područje rada i zapošljavanja već je godinama područje s najviše pojedinačnih pritužbi Pravobraniteljici za ravnopravnost spolova. Dominiraju pritužbe koje se odnose na izravnu diskriminaciju. Najveći broj pritužbi o diskriminaciji i u 2011. godini u ovom području odnosi se na spolnu diskriminaciju i iznosi čak 94,7%, a 2,6% odnosi se na diskriminacijsku osnovu temeljem obiteljskog statusa, po 1,3% temeljem seksualne orijentacije, odnosno bračnog statusa. Najveći broj pritužbi (56,25%) i dalje dolazi od strane žena. Nažalost, izuzetno je visok broj pritužbi radi spolnog uznemiravanja (19%) i uznemiravanja na temelju spola (15%) u području zapošljavanja i radnih odnosa. Pritužbe radi spolnog uznemiravanja čine 42,5 % svih pritužbi u području zapošljavanja i radnih odnosa.

MOGUĆE MJERE:

- * Donijeti programe za poticanje ženskog poduzetništva > kreditne linije sa subvencioniranim kamatama, omogućiti jamstva za kredite kod banaka (lokalni garantni fondovi).
- * Poticati zapošljavanje žena starijih žena, dugotrajno nezaposlenih te im sufinancirati prekvalifikacije.
- * Poticati i financirati poduzetničke zone, tehnološke parkove, poduzetničke inkubatore.
- * Poduzetnice određen broj godina osloboditi plaćanje komunalnih naknada.
- * Financirati cjeloživotno obrazovanje s posebnim naglaskom na informatiku.
- * Sufinancirati zapošljavanje i poduzetništvo žena s invaliditetom.
- * Organizirati javne radove.
- * Prilikom zapošljavanja žena od strane poduzetnika/ca osloboditi ili smanjiti komunalne naknade poduzetnicima.
- * Educirati žene o radničkim pravima.
- * Educirati nezaposlene o praktičnim značajkama potrebnim za traženje posla: pisanje CV-a, molbe, samoprezentacija.
- * Pružanje besplatne pravne pomoći.
- * Jačanje radničkih prava i informiranje o radničkim pravima.
- * Edukacija povjerenika/ca za ravnopravnost spolova u poduzećima.

- 37 -

Usklađivanje profesionalnog i privatnog života

- 38 -

Jedan od uzorka neravnopravnog položaja žena na tržištu rada je i rodno segregirana podjela rada u obitelji. Prema istraživanju o rodnoj segregaciji u kućanskim poslovima, prof. Davora Topolčića sa Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, žene obavljaju 90% kućanskih poslova uključujući brigu o djeci i starijima. Jedino područje gdje muškarci (98%) više participiraju od žena su kućni popravci a podjednako sudjeluju u iznošenju smeća (73%) i u nabavci namirnica (65%). Čak i brigu o kućnim ljubimcima na sebe više preuzimaju žene (75%).

Razlozi nezaposlenosti žena su i u previsokim cijenama čuvanja djece s obzirom na visinu plaća. Osim toga, za mnoge su obitelji jaslice i dječji vrtići nedostupni zbog popunjenih kapaciteta i predugih lista čekanja. Također, briga o starijim i nemoćnim članovima i članicama obitelji najčešće je na ženama. Prema istraživanju koje je CESI provela 2007. godine u poduzećima s više zaposlenih žena, 40%

bolovanja radnika/ca je zbog brige o djeci i nemoćnim članovima obitelji, dok se u tvrtkama s više zaposlenih muškaraca gotovo isključivo na bolovanje odlazi zbog bolesti samog zaposlenika.

MOGUĆE MJERE:

Briga o djeci

- * Cjelodnevni boravci u vrtićima i osnovnim školama (makar prva 4. razreda).
- * Povećanje broja mjesta u vrtićima.
- * Uvođenje jednosmjenske nastave.
- * Poticati rad jaslica .
- * Podrška volonterskim udrugama koje se bave mladima i djecom radi osmišljavanja njihova slobodnog vremena.
- * Poticati javne institucije (knjižnice, škole) da budu otvorene za djelatnosti udruga koje se bave djecom i mladima.
- * Afirmirati očinstvo i sudjelovanje muškaraca u obiteljskom životu.

Prema istraživanju o rodnoj segregaciji u kućanskim poslovima, žene obavljaju 90% kućanskih poslova uključujući brigu o djeci i starijima.

- * Podupirati servise za pomoć u kućanskim poslovima > baza podataka za osobe za pomoć u kući.

Rad

- * Poticanje poduzetnika/ca za uvođenje fleksibilnog radnog vremena i skraćenog radnog vremena.
- * Poticati rad kod kuće > donosi rizike manje mirovine, lakšeg otkaza, nemogućnost napredovanja, ali u situaciji velike nezaposlenosti žena može pridonijeti bržem i lakšem zapošljavanju.
- * Štititi sezonske radnike/ce > lokalna zajednica izvan sezone može djelomično financirati doprinose te time omogućiti rad na neodređeno.

Briga za starije osobe

- * Sufinancirati smještaj u domovima za odrasle za obitelji slabijeg imovinskog stanja.
- * Podrška volonterskim udrugama koje se bave osobama starije životne dobi.

Slobodno vrijeme žena

- * Poticati i sufinancirati provođenje slobodnog vremena žena kroz različite vrste grupnog rada.
- * Posebno poticati organizacije žena na selu.
- * Promovirati roditeljski dopust za muškarce te sudjelovanje muškaraca u obiteljskom životu.
- * Socijalna i zdravstvena politika
- * Briga za maloljetne majke i veća skrb za samohrane majke.
- * Provoditi stambenu politiku naročito za mlade obitelji.
- * Poticati sistematske zdravstvene preglede.

- 39 -

Politička participacija žena

- 40 -

Žene u Hrvatskoj imaju opće pravo glasa te mogu birati i biti birane od 1945. godine. Četiri su najčešća tumačenja zašto žene ne sudjeluju u većem broju u politici: jer nemaju resursa, jer nemaju interesa, jer ih "nitko nije pitao" i jer im formalna i neformalna institucionalna pravila onemogućavaju ulazak u politiku. Žene su u Hrvatskoj obrazovanije od muškaraca, istraživanja pokazuju da postoji interes žena za politiku, a formalna pravila omogućavaju ženama da se bave politikom. No živimo u patrijarhalnom društvu koje još uvijek smatra da "žene nisu za politiku" i da je politika "muški posao", a sveprisutni seksizam otežava ženama pristup političkim institucijama te obeshrabruje one koje se uključe. Istovremeno političke stranke nemaju strategije za uključivanje žena i mladih u svoje članstvo, što žene ostavlja na marginama politike.

Tijekom devedesetih godina svega je oko 5% žena bilo u Hrvatskom saboru,

da bi se nakon skoka 2000. godine udio žena od 20% zadržao narednih 12 godina. Taj broj redovito poraste odlaskom muškaraca na izvršne funkcije te se udio žena u Hrvatskom saboru tijekom posljednjih 12 godina kretao između 23-25%.

Na izborima krajem 2011. godine, temeljem izbornih rezultata u Sabor je izabrano svega 19,8% žena. U usporedbi s rezultatima prethodnih izbora za Hrvatski sabor održanih 25.11.2007., na ovim izborima došlo je do pada od 1% izabranih kandidatkinja. Nakon što su pojedini zastupnici i zastupnice aktivirali mirovanja zastupničkog mandata, u Hrvatskom saboru je 24% zastupnica (36) i 76% zastupnika (115). U odnosu na parlamentarne izbore 2007. to je povećanje od samo 2%.

U Vladi je u protekla tri mandata sudjelovalo 33% žena, zatim 20% žena, a trenutno 13% odnosno samo tri žene.

Ujedno će dio zastupnika predstavljati naše interes i u Europskom parlamentu. U Europskom parlamentu udio žena u 2011. godini bio je 34,8 % i, za razliku od hrvatskog parlamenta, kontinuirano raste.

Na lokalnoj razini situacija je također porazna. Žene nakon posljednjih lokalnih izbora održanih 2009. godine čine svega 21,4% članova Županijskih skupština i 20,7% članova Gradskih vijeća te svega 12,2% članova općinskih vijeća. Hrvatska župane/ice, gradonačelnike/ce i načelnike/ce općina bira na direktnim izborima i žene čine svega 5% izabranih čelnika/ca lokalne samouprave, točnije imamo jednu županicu od ukupno 20 biranih župana, 6 gradonačelnica od 127 biranih gradonačelnika i 21 načelnicu od 429 načelničkih mjesta.

Posebno je zabrinjavajuća situacija s političkom zastupljenošću žena pripadnica nacionalnih manjina. Predstavnic/e nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru biraju se u 12. izbornoj jedinici u okviru koje nacionalne manjine biraju svojeg predstavnika/cu sustavom apsolutne većine, s izuzetkom srpske nacionalne manjine koja bira tri zastupnika/ca, sustavom relativne većine glasova. U toj je izbornoj jedinici na parlamentarnim izborima 2011. godine kandidirano samo 6

žena, što je 10,71% žena među ukupnim brojem kandidata nacionalnih manjina. Na listama mađarske i talijanske nacionalne manjine nije kandidirana ni jedna žena. Ovi podatci postaju još porazniji kada ih se uspoređi s podacima parlamentarnih izbora 2007. godine, kada je bilo ukupno 12,5% kandidiranih žena u manjinskoj izbornoj jedinici. To nas dovodi do zaključka da žene pripadnice nacionalnih manjina postaju sve su isključenije iz natezanja za mjesto u Hrvatskom saboru kao predstavnice manjina.

Istovremeno, Zakon o ravnopravnosti spolova u dijelu vezanim uz političke stranke kaže:

Članak 12.

(1) Provođenjem posebnih mjera promicat će se ravnopravno sudjelovanje žena i muškaraca u tijelima zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti, uključujući javne službe te postupno povećavati uključivanje podzastupljenog spola tako da njegova zastupljenost dosegne razinu njegovog udjela u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske.

(2) U svrhu ostvarivanja cilja iz stavka 1. ovoga članka uvodit će se posebne mjere kada je zastupljenost jednoga spola osjetno neuravnotežena.

(3) Osjetna neuravnoteženost jednog spola u smislu stavka 2. ovoga članka postoji ako je zastupljenost jednog spola u tijelima političkog i javnog odlučivanja niža od 40%.

(4) Pri imenovanju u državna tijela i tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i druge pravne osobe s javnim ovlastima, mora se voditi računa o uravnoteženoj zastupljenosti oba spola.

(5) Pri imenovanju članova diplomatskih predstavništva, članova odbora, povjerenstava i izaslanstva koja zastupaju Republiku Hrvatsku na međunarodnoj razini, državna tijela dužna su voditi računa o uravnoteženoj zastupljenosti žena i muškaraca.

Članak 15.

(1) Prilikom utvrđivanja i predlaganja liste kandidata/tkinja za izbor zastupnika

u Hrvatski sabor, za izbor članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kao i za izbor članova u Europski parlament političke stranke i drugi ovlašteni predlagatelji dužni su poštovati načelo ravnopravnosti spolova i voditi računa o uravnoteženoj zastupljenosti žena i muškaraca na izbornim listama sukladno članku 12. ovoga Zakona.

(2) U cilju provedbe stavka 1. ovoga članka političke stranke i drugi ovlašteni predlagatelji pri utvrđivanju izbornih lista dužni su uvoditi posebne mjere na način da zastupljenost muškaraca i žena na listama za izbor zastupnika u Hrvatski sabor, članova u predstavnička tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i članova u Europski parlament ne bude osjetno neuravnotežena, sukladno članku 12. stavku 3. ovoga Zakona. Sukladno članku 12. stavku 1. ovoga Zakona postupno povećanje podzastupljenog spola mora se postići najkasnije prigodom provedbe trećih redovitih izbora od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Za nepoštivanje ovih odredbi predviđene su sankcije u članku 35:

Političke stranke i drugi ovlašteni predlagatelji koji prilikom predlaganja lista kandidata/tkinja za izbor zastupnika u Hrvatski sabor, članove predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, kao i za članove u Europski parlament koji ne poštuju načelo ravnopravnosti spolova utvrđeno člankom 15. ovoga Zakona te ne vode računa o uravnoteženoj zastupljenosti žena i muškaraca na izbornim listama sukladno članku 12. ovoga Zakona, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom od 50 000 kuna za izbore za zastupnike u Hrvatski sabor i članova u Europski parlament, novčanom kaznom od 40 000 kuna za izbore za članove gradskih vijeća i županijskih skupština, odnosno novčanom kaznom od 20 000 kuna za izbore za članove općinskih vijeća.

Ostaje pitanje kako će se utvrđivati neuvođenje posebnih mjera prije 3. izbornog ciklusa.

- 41 -

MOGUĆE MJERE:

Političke stranke

- * Osvještavanje političkih stranaka > unutar stranaka potrebno je poboljšati položaj žena putem osnaživanja ženskih stranačkih organizacija i promoviranjem njihove političke funkcije.
- * Izrađivati rodno osviještene stranačke programe.
- * Javno nametati ženska pitanja od lokalne važnosti.
- * Stvarati muške saveznike po pitanjima važnim za žene.
- * Osnaživati i educirati žene u političkim strankama.
- * Postaviti jasne kriterije za kandidature unutar stranaka.

Lokalna povjerenstva za ravnopravnost spolova

- * Provoditi kampanje za veću političku participaciju žena .
- * Povezivati političarke i nevladine organizacije > zajedno raditi na rodnoj ravnopravnosti, razmjenjivati informacije, umrežavati se.

Lokalne vijećnice

- * Osnaživati žene koje su u vijećima kako bi se mogle izboriti za izvršne pozicije.
- * Educirati lokalne vijećnice.
- * Zagovarati rodno osviještene politike i rodno osjetljiv proračun.

Međustranačka suradnja

- * Umrežavanjem povezati žene iz različitih stranaka.
- * Stvoriti ženski lobi.

To nas dovodi do zaključka da žene pripadnice nacionalnih manjina postaju sve su isključenije iz natecanja za mjesto u Hrvatskom saboru kao predstavnice manjina.

Ženska platforma-zahtjevi i potrebe žena

Tijekom 2011. nastala je Ženska platforma¹⁰ koja predstavlja zahtjeve žena Hrvatske političkim strankama uoči parlamentarnih izbora 2011. godine. Rezultat je razgovora koje su sa ženama diljem Hrvatske vodile aktivistice ženskih feminističkih organizacija CESI i B.a.B.e. iz Zagreba, Domine iz Splita, CGI iz Poreča i Delfin iz Pakraca.

Ženska platforma nastala je iz želje da političari, a posebno lideri i liderice političkih stranaka čuju i uvažavaju ženske glasove i ženske interese u kreiranju svojih stranačkih programa. Ujedno predstavlja i zahtjev hrvatskoj Vladi da u javne politike ugradi rodnu perspektivu i da rodno osviještena politika postane temeljno načelo planiranja i provedbe Vladinih programa. Zahtjevi žena su slijedeći:

ŽENSKI ZAHTJEVI!

Nakon 20 godina tranzicije i uvježbavanja demokracije tražimo da **ženska prava ne budu samo mrtvo slovo na papiru i zato je potrebno:**

- * Osigurati puno ostvarenje zakonom zajamčenih prava svim ženama, bez iznimaka, kako ženska prava ne bi ostala mrtvo slovo na papirima zakona.
- * Učinkovito provoditi antidiskriminacijsko zakonodavstvo i politike ravnopravnosti spolova, uz dosljednu primjenu sankcija za one koji ne poštuju zakonske odredbe.
- * Stvarati rodno osviještene politike na svim razinama upravljanja, uz izradu rodnog proračuna te izdvajanje dostatnih sredstava za provođenje rodnih politika.
- * Sve nacionalne strategije i politike trebaju uključivati rodnu perspektivu.
- * Institucije trebaju služiti građanima/kama, biti prilagođene stvarnom životu i potrebama ljudi te u skladu s modernim tehnološkim mogućnostima.
- * Sustavno suzbijati korupciju i nepotizam koji najviše pogađa one najslabije u društvu.
- * Osigurati puno ostvarenje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava za žene s invaliditetom, žene pripadnice nacionalnih manjina i LGBTIQ osobe.
- * Suzbijati i oštro kažnjavati svako pozivanje na nasilje i govor mržnje.
- * Osigurati ravnomjeran regionalni razvoj te jednake ekonomske, socijalne i kulturne mogućnosti žena iz urbanih i ruralnih sredina, s posebnom pažnjom prema potrebama pripadnica manjinskih zajednica u područjima od posebne državne skrbi.
- * Unaprijediti položaj azilantica i osoba sa supsidijarnom zaštitom kroz oblikovanje i provedbu integracijskih politika u području učenja hrvatskog jezika, školovanja, zapošljavanja i stambenog zbrinjavanja.

¹⁰ <http://www.cesi.hr/hr/zenska-platforma-za-parlamentarne-izbore-2011-godine/>

Nakon 20 godina tranzicije i uvježbavanja demokracije tražimo **socijalnu pravdu i jednake mogućnosti na tržištu rada i zato je potrebno:**

- * Dosljedno provoditi zakonske odredbe koje zabranjuju spolnu diskriminaciju pri zapošljavanju i na radnom mjestu.
- * Osigurati djelotvoran nadzor i kažnjavanje poslodavaca koji na razgovorima za posao postavljaju nedozvoljena pitanja, a zaštititi radnike/ce koji/e prijave poslodavce.
- * Onemogućiti zloporabu zapošljavanja na određeno vrijeme te aktivnim mjerama politike zapošljavanja suzbijati rad na crno.
- * Olakšicama i poticajima motivirati poslodavce da zapošljavaju dugotrajno nezaposlene i žene žrtve nasilja.
- * Osigurati puno poštivanje radničkih prava - napose u trgovačkoj i drugim uslužnim djelatnostima.
- * Jednaka plaća za rad iste vrijednosti ženama i muškarcima.
- * Uskladiti obrazovni sustav s potrebama tržišta rada i ustanoviti program stipendiranja obrazovanja žena za zanimanja koja će im donijeti veće šanse za posao i karijeru.
- * Poticati samozapošljavanje i fleksibilne radne angažmane uz primjerenu razinu socijalne sigurnosti. Osigurati poticajno okruženje za poslodavce koji radnicima omogućuju fleksibilno radno vrijeme, nagrađivanje po obavljenom poslu, a ne samo vremenu provedenog na poslu, te rad od kuće kada to organizacija posla omogućava.
- * Osigurati državne poticaje za usavršavanje ili stjecanje novih kvalifikacija radi povećanja zapošljivosti žena. Promovirati cjeloživotno učenje i fleksibilnost u promjeni karijere.
- * Osigurati podršku ženama za poduzetničke projekte kroz ženske poduzetničke inkubatore, garancijske fondove i veći broj povoljnih kreditnih linija.
- * Umirovljenicima osigurati dostojne mirovine usklađene s rastom plaća.

Nakon 20 godina tranzicije i uvježbavanja demokracije tražimo **ravnopravno sudjelovanje žena u javnom i političkom, a muškaraca u obiteljskom i privatnom životu i zato je potrebno:**

- * Stvarati društveno okruženje koje će poticati veće sudjelovanje muškaraca u kućnim poslovima i poslovima skrbi o obitelji.
- * Uvesti obavezni roditeljski dopust za muškarce.
- * Osigurati dovoljan broj javnih vrtića i njihovo radno vrijeme prilagoditi radnim obvezama roditelja.
- * Osigurati ravnomjernu regionalnu rasprostranjenost javnih vrtića.
- * Osigurati dnevne boravke za učenike nižih razreda osnovnih škola.
- * Osigurati institucionalnu skrb za djecu žena koje aktivno traže posao.
- * Osigurati i financijski podupirati programe za brigu o starijima i nemoćnima.
- * Jasno javno podržati i jamčiti prava jednoroditeljskim, samohranim, istospolnim... obiteljima.
- * Uravnotežiti zastupljenost žena i muškaraca u Saboru, Vladi, diplomaciji te upravnim i nadzornim odborima javnih poduzeća i institucija.

Nakon 20 godina tranzicije i uvježbavanja demokracije tražimo **kvalitetan javni zdravstveni sustav te seksualna i reproduktivna prava i slobode i zato je potrebno:**

- * Osigurati prometnu povezanost ruralnih područja sa županijskim općim bolnicama i prilagoditi radno vrijeme specijalističkih ambulanti.
- * Povećati broj ginekoloških ambulanti, naročito u ruralnim krajevima, i opskrbiti ambulante stolovima za ginekološke preglede žena s invaliditetom.
- * Rodilišta moraju trudnicama biti prijateljsko okruženje, a ženama treba osigurati mogućnost izbora načina praćenja trudnoće te načina i mjesta poroda.
- * Ne smije se dovoditi u pitanje pravo žene da odlučuje o tome koliko će imati djece i kada će ih imati.

- * Najmanje jedan tim u svakoj županijskoj bolnici mora biti spreman obavljati zahvate prekida trudnoće.
- * Unaprijediti primarnu zdravstvenu zaštitu žena te raditi na prevenciji i edukaciji zdravih žena.
- * U sustav obrazovanja uvesti predmet zdravstvenog i seksualnog odgoja i obrazovanja kako bi mladi imali provjerene i znanstveno utemeljene informacije o seksualnom i reproduktivnom zdravlju.
- * Poboljšati Zakon o medicinski potpomognutoj oplodnji propisivanjem obaveze oplodnje svih jajnih stanica dobivenih u jednom postupku hormonske stimulacije i zamrzavanja zametaka.
- * Osigurati dosljedno provođenje Zakona o pravima pacijenata te provoditi redovite kampanje informiranja o pravima pacijenata.

Nakon 20 godina tranzicije i uvježbavanja demokracije tražimo **djelotvornu podršku ženama žrtvama nasilja i zato je potrebno:**

- * Zakonski definirati i sankcionirati nasilje u partnerskim odnosima.
- * Država treba ženama jamčiti sigurnost u kući i na javnim mjestima, što je moguće ako pod strogom kontrolom drži seksualne prijestupnike i osuđene nasilnike.
- * Ženama žrtvama nasilja država mora jamčiti financijsku potporu kako bi mogle samostalno skrbiti za sebe i djecu nakon izlaska iz sigurne kuće.
- * Osigurati sustavno i dostatno financiranje skloništa i savjetovališta, sukladno preporukama Vijeća Europe.
- * Dodatno educirati zaposlene u sustavu socijalne skrbi, policiji i zdravstvene radnike/ce o socijalnim i psihološkim aspektima nasilja.
- * Ustrojiti učinkoviti nadzor mogućega spolnog uznemiravanja na radnom mjestu i procesuiranje prijestupnika po hitnom postupku.
- * Uspostaviti sustavnu edukaciju kao dio preventivnoga djelovanja protiv spolno/rodno uvjetovanog nasilja.

Nakon 20 godina tranzicije i uvježbavanja demokracije tražimo **obrazovanje oslobođeno stereotipa i predrasuda i zato je potrebno:**

- * Ženska ljudska prava i rodna ravnopravnost moraju biti važan sastavni dio odgoja i obrazovanja o ljudskim pravima i građanskom društvu.
- * Ravnopravnost spolova treba sustavno provoditi i promovirati od vrtića edukacijom djece, odgajatelja/odgajateljica i roditelja
- * Školski sustav mora ravnopravno tretirati dječake i djevojčice te ih poticati na ostvarenje njihovih maksimalnih potencijala.
- * Potpuno ukloniti rodne stereotipe iz udžbenika, a edukacijom zaposlenih u školama ukloniti stereotipe u njihovim međusobnim odnosima, kao i u odnosima prema djeci i roditeljima.
- * Dosljedno provoditi politiku ravnopravnosti spolova prilikom zapošljavanja u odgojno-obrazovnim ustanovama, kako bi se uravnotežio broj odgajatelja i odgajateljica, nastavnika i nastavnica.
- * Poticati učenike i učenice na rodno ne-tradicionalna zanimanja.
- * Ustrojiti sustav stipendiranja koji će poticati djevojke iz ruralnih krajeva na visoko školovanje kako bi imale veću slobodu izbora zanimanja.

Muškarci i rodna ravnopravnost

- 46 -

Ova publikacija dio je i projekta "Ravnopravnost za sve u Krapinsko-zagorskoj županiji!" koju CESI provodi u partnerstvu s Krapinsko-zagorskom županijom - Povjerenstvom za ravnopravnost spolova, Mrežom udruga Zagor, Društvom "Naša djeca" Tuhelj i Udugom žena "Humsko srce", a uz potporu Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH kroz natječaj "Upoznavanje javnosti u ruralnim područjima sa Zakonom o ravnopravnosti spolova". U okviru tog projekta provedena je kampanja jačanja svijesti javnosti o rodnoj ravnopravnosti kroz natječajnu izložbu fotografija "Zoomirajmo ravnopravnost". Izložbom smo željele dokumentirati doprinos i ulogu muškaraca u procesu postizanja rodne ravnopravnosti. U prilog potrebi i važnosti uključivanja muškaraca, govore podaci CESI istraživanja gdje se pokazalo da većina muškaraca podržava rodnu ravnopravnost na razini stavova ali se to ne vidi u njihovom ponašanju.

Istraživanje Muškarci i rodna ravnopravnost provedeno na uzorku od 1500 muškaraca i 505 žena u dobi od 18-68 godina u RH i to u gradu Zagrebu i u gradovima i selima (< 100 000 stan.) u Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji. Većina muškaraca i žena su u braku ili žive sa partnericama/partnerima, imaju završenu srednju školu i izjašnjavaju se kao vjernici/e. Ovo istraživanje dio je međunarodnog istraživanja o muškarcima i rodnoj ravnopravnosti pod nazivom IMAGES-International Men and Gender Equality Survey. Istraživanje su inicirali i koordinirali Instituto Promundo iz Brazila i International Center for Research on Women iz SAD-a. Republika Hrvatska je jedna od 6 zemalja u kojoj je provedeno istraživanje a ostale zemlje uključuju Brazil, Meksiko, Čile, Ruandu i Indiju.

RODNA RAVNOPRAVNOST - SAMO U STAVOVIMA ALI NE I U PONAŠANJU

Na razini stavova većina muškaraca podupire rodnu ravnopravnost ali zaostaju na razini ponašanja/praksi.

Većina muškaraca ne podržava upotrebu nasilja, ne smatra da kućanski poslovi i briga o djeci trebaju biti dužnost žene, ne smatraju da je muška seksualnost važnija od ženske, te podupiru donošenje zajedničke odluke o korištenju kontracepcije. Primjerice, 71% muškaraca ne slaže se s tvrdnjom da su mijenjanje pelena, kupanje i hranjenje djece dužnosti majke, 68% ih se ne slaže da muškarcima seks treba više nego ženama a 94% ih se ne slaže s tvrdnjom da bi žena trebala tolerirati nasilje kako bi održala obitelj.

Slijedom toga, što se stavova tiče, najveći dio muškaraca, njih 77% je u kategoriji najviše ravnopravnih muškaraca, 15% ih je u kategoriji umjereno ravnopravnih, dok je 3% u kategoriji najmanje ravnopravnih. Istovremeno, 2/3 muškaraca vjeruje da biti muškarac znači da moraš biti čvrst te da će ako ih netko uvrijedi braniti svoj ugled i upotrebom sile, odnosno zastupaju stavove koji podupiru stereotipnu mušku rodnu ulogu i njene karakteristike kao što su hrabrost, čvrstoća, neranjivost. Mlađi, obrazovaniji muškarci i oni viših prihoda skloniji su rodno ravnopravnim stavovima.

Polovina muškaraca (53%) nije uzela dopust pri rođenju djeteta a nešto manje od petine muškaraca (oko 17%) bilo je prisutno u rađaoni za vrijeme rođenja djeteta.. Mlađi i obrazovaniji muškarci bili su skloniji prisustvovati porodu i uzeti dopust pri rođenju djeteta. Oni muškarci koji zastupaju rodno ravnopravne stavove manje su skloni upotrebi fizičkog i seksualnog nasilja protiv partnerice, i manje su skloni biti počinitelji seksualnog nasilja kao dio muške grupe. Suprotno tome, muškarci najmanje ravnopravnih stavova, skloniji su korištenju seksualnih usluga, homofobičnim stavovima i rizičnom ponašanju (sudjelovanje u tučama, krađama i pripadnost bandama).

VISOKA RAZINA HOMOFBIJE

Nešto više od polovine muškaraca smatra da homoseksualnost nije normalna a skoro 2/3 njih ne bi dopustilo homoseksualcima da rade s djecom. Najkontroverznije se pokazalo pitanje usvajanja djece od strane homoseksualnih parova gdje se 4/5 ispitanika protivi tome. Iako imaju izuzetno homofobične stavove, ispitanici većinom ne opravdavaju upotrebu nasilja protiv homoseksualnih muškaraca.

KUĆANSKI POSLOVI I BRIGA O DJECI - NERAVNOPRAVNA PODJELA POSLA

Na razini stavova, muškarci podržavaju rodnu ravnopravnost, ali na razini ponašanja i praksi, pogotovo u sferi kućanskih poslova i brige o djeci, ne možemo govoriti o ravnopravnoj podjeli poslova. Podjela kućanskih poslova je područje u kojem prevladava rodno stereotipna podjela posla. Jedini kućanski posao za koji muškarci kažu da ga obavljaju zajedno sa ženama je kupovanje hrane (60% slučajeva), dok sve ostale poslove obavljaju ili većinom žene ili većinom muškarci. Teret kućanskih poslova ipak pada na ženu, jer su ženama ostavljeni poslovi koji se moraju obavljati gotovo svakodnevno, kao npr. priprema hrane (60%), čišćenje (71%), pranje (80%), dok su muškarcima ostavljeni povremeni poslovi poput popravaka u kući (84%) i plaćanja računa (41%). Većina muškaraca je zadovoljna ovom podjelom kućanskih poslova te procjenjuju da su i njihove partnerice zadovoljne.

Žene imaju drugačije viđenje kućanskih poslova od muškaraca. One izjavljuju da zajedno s partnerom obavljaju poslove poput kupovanja hrane, čišćenja kuće i plaćanja računa. Međutim, ako ih ne odrade zajedno, onda ti poslovi najčešće ostaju ženama da ih odrade. Jedini posao koji žene procjenjuju da većinom obavljaju muškarci su popravci u kući (u 72% slučajeva).

- 47 -

Jedina aktivnost koju muškarci čine svakodnevno je igra s djetetom, dok sve ostalo rade povremeno, tj. povremeno pripremaju hranu, mijenjaju pelene i kupaju djecu.

Mlađi muškarci (do 35-te godine), obrazovaniji, i nezaposleni više sudjeluju u obavljanju kućanskih poslova.

Što se tiče podjele poslova oko brige o djeci, muškarci izjavljuju da većinu poslova koje se odnose na brigu o djeci obavljaju zajedno s partnericom. Oko 55% muškaraca kaže da zajedno s partnericom svakodnevno brinu o djetetu. Međutim, kada ih ne obave zajedno, onda ove aktivnosti postaju rodno specifične, pa je tako ženski posao uglavnom svakodnevna briga o djetetu, dok je muški posao odlazak po dijete u školu/vrtić/slobodne aktivnosti. Prema procjeni žena, proizlazi da niti jedna aktivnost vezana uz brigu o djeci nije odgovornost muškarca. Aktivnosti vezane uz brigu o djeci, ako ih ne obave zajedno, su u najvećem broju slučajeva, zaduženje i odgovornost žene.

Muškarci su povremeno uključeni u živote vlastite male djece (do 5 godina starosti). Jedina aktivnost koju muškarci čine svakodnevno je igra s djetetom, dok sve ostalo rade povremeno, tj. povremeno pripremaju hranu, mijenjaju pelene i ku-

paju djecu. Kada je riječ o djeci školskog uzrasta, situacija je slična, što znači da muškarci većinu aktivnosti vezanih uz brigu o djeci čine ponekad. Oko 1/5 petine muškaraca (i manje od toga) izjavljuje da se djecom bave svaki dan, što znači da se svakodnevno igraju s djecom (26%), pomažu sa zadaćama (14%) ili pripremaju hranu djeci (12%). Obrazovaniji muškarci i oni većih prihoda skloniji su više sudjelovati u brizi o djeci. Percepcija većine žena jest da partnera vide kao pomagača u brizi o djeci. Tako, 72% žena procjenjuje da one više vremena utroše na brigu oko obitelji i kućanstva.

Što se tiče donošenja odluka u kućanstvu, muškarci procjenjuju da u njihovim obiteljima odluke donose zajedno s partnericom. Međutim, ako odluka nije zajednička, onda su investicije vezane uz hranu i odjeću odluka žene, dok su veće investicije (npr. kuća, auto, kućanski aparati) odluka muškaraca. Žene su, jednako kao i muškarci, identično procijenile donošenje odluka u kućanstvu.

EKONOMSKI STRES - NEODRŽIVOST ULOGE MUŠKARCA HRANITELJA OBITELJI

56% muškaraca smatra da imaju najveću odgovornost što se tiče zarađivanja za obitelj što ukazuje na tradicionalno shvaćanje uloge muškaraca kao hranitelja obitelji. Oko polovine ispitanika doživljava stres radi nedovoljne zarade.

Muškarci koji doživljavaju stres na poslu koji se manifestira kao briga oko nedovoljnog dohotka skloniji su upotrebi fizičkog nasilja protiv partnerice. To znači da situacija u kojoj muškarci doživljavaju ekonomski stres može doprinijeti upotrebi nasilja, ali ne znači da je ekonomski stres uzrok nasilja. Također, muškarci koji doživljavaju stres radi nedovoljnog dohotka skloniji su izjaviti da se ponekad ili često osjećaju depresivno i doživljavaju suicidalne misli.

SEKSUALNOST - VEĆA

RAVNOPRAVNOST, VEĆE

ZADOVOLJSTVO SEKSUALNOM

VEZOM

Oko 73% muškaraca ima stalnu partnericu i otprilike jednako toliko njih živi s partnericom. Oko 42% muškaraca opisuje seksualnu vezu s partnericom kao zadovoljavajuću dok je 6% njih procijenilo vezu kao nezadovoljavajuću. Muškarci koji podržavaju rodnu ravnopravnost zadovoljniji su seksualnom vezom s partnericom. Muškarci koji kažu da su u proteklih mjesec dana razgovarali s partnericom o problemima zadovoljniji su seksualnom vezom s partnericom. Velika većina muškaraca izjavljuje da komuniciraju s partnericom o problemima s kojima se suočavaju u životu s time da su mlađi i obrazovaniji muškarci skloniji razgovoru s partnericom.

Oko polovine muškaraca (51%), na pitanje o korištenju kondoma u posljednjih godinu dana, izjavljuje da ih nisu koristili. Muškarci koji se izjašnjavaju kao vjernici skloniji su ne koristiti ili povremeno koristiti kondome.

Muškarci koji doživljavaju stres na poslu skloniji su ocijeniti svoju seksualnu vezu s partnericom kao nezadovoljavajuću, ali su i skloniji korištenju seksualnih usluga. Korištenju seksualnih usluga skloniji su i muškarci koji iskazuju nezadovoljstvo trenutnom seksualnom vezom s partnericom.

11% muškaraca je imalo seksualni odnos sa ženom koja pruža seksualne usluge. Skloniji korištenju seksualnih usluga su stariji muškarci (iznad 35 godina) i muškarci najnižeg stupnja obrazovanja te muškarci srednjih i viših prihoda.

Na razini stavova, većina muškaraca smatra da je pružanje seksualnih usluga moralno pogrešno i problematično, ali istovremeno to vide kao posao i osobni izbor osobe koja se time bavi. Ali, svejedno 68% muškaraca smatra da ne bi trebalo biti protuzakonito kupovati ili pružati seksualne usluge. Kada se radi o maloljetnim osobama koje pružaju seksualne usluge naši ispitanici imaju manje odobravajuće stavove nego kada se radi o odraslim osobama.

Oko 19% muškaraca izjavljuje da su u zamjenu za seks osigurali ženi određena dobra ili usluge (npr. hranu, odjeću, troškove stanovanja, školovanja, prijevoza). Mlađi muškarci (25-34 god.), zatim zaposleni, i najmanje obrazovani imaju iskustvo razmjene određenih dobara ili usluga za seks.

NASILJE PROTIV ŽENA - VEĆA

RAVNOPRAVNOST MANJA

UPOTREBA NASILJA PROTIV ŽENA

Iskustvo vršnjačkog nasilja u školi ili kvartu, bilo da su počinitelji ili žrtve, ima 84% muškaraca. Za vrijeme odrastanja, fizičko nasilje je doživjelo oko 70% muškaraca, a psihološko njih 33%. Oko 16% muškaraca je svjedočilo obiteljskom nasilju.

I u doba odrastanja nešto više od polovine muškaraca počinilo je nasilje protiv žena, primjerice verbalno i seksualno nasilje. 64.2% muškaraca izjavljuje da su djevojkama u školi dobacivali seksualne komentare ili ih dodirivali.

32.7% muškaraca je bilo fizički nasilno prema partnerici.

73% muškaraca smatra da zakon koji regulira nasilje nad ženama nije dovoljno strog. 77% muškaraca bilo je izloženo medijskim kampanjama vezanim uz prevenciju nasilja nad ženama.

32.7% muškaraca je bilo fizički nasilno prema partnerici. Faktori koji su se pokazali povezani sa upotrebom nasilja od strane muškaraca su dob, ekonomski stres, rodno-neravnomerni stavovi te posjedovanje oružja i konzumacija alkohola. Stariji muškarci, zatim oni koji doživljavaju ekonomski stres, ali i muškarci koji posjeduju oružje skloniji su upotrebi fizičkog nasilja protiv partnerice. Česta konzumacija alkohola pokazala se povezana sa upotrebom fizičkog nasilja protiv partnerice, odnosno, muškarci koji često konzumiraju alkohol su skloniji upotrijebiti fizičko nasilje protiv partnerice. Pritom je važno istaknuti da ovi faktori nisu uzroci nasilja, već su povezani sa upotrebom nasilja.

Seksualno nasilje koristilo je 16.9% muškaraca, a 3% muškaraca bilo je seksualno nasilno prema svojim partnericama. Seksualno nasilje protiv žene kao dio muške grupe počinilo je 9.7% muškaraca. Muškarci iznad 60-te godine skloniji su upotrebi seksualnog nasilja, a odmah iza njih su i mlađi muškarci u dobi od 18-24. Mlađi muškarci (18-24 god.) skloniji su i biti počinitelji seksualnog nasilja kao dio muške grupe. Muškarci nižeg stupnja obrazovanja i muškarci najnižih prihoda skloniji su biti počinitelji seksualnog nasilja.

Muškarci najviše ravnopravnih stavova manje su sklorni upotrebi nasilja protiv partnerice.

RIZIČNA PONAŠANJA - NERAVNOPRAVNI STAVOVI, VEĆA SKLONOST RIZIČNOM PONAŠANJU

36% muškaraca je sudjelovalo u krađama, 18% je bilo uhićeno a 11% ih posjeduje oružje. Mlađi muškarci, u dobi do 35-te, najmanje obrazovani muškarci i oni najnižih prihoda i nestalnih izvora prihoda skloniji su pripadnosti bandama, i sudjelovanju u pljačkama i tučama. Mlađi i najmanje obrazovani muškarci, ali i oni neformalno zaposleni češće su bili uhićeni ili boravili u zatvoru. Muškarci najmanje ravnopravnih stavova skloniji su sudjelovanju u tučama, krađama i pripadnosti bandama.

ZAKLJUČCI

Ključni nalazi ovog istraživanja mogu biti od pomoći u uključivanju muškaraca u postizanje rodne ravnopravnosti:

Važnost stavova o rodu.

Stavovi muškaraca o rodu, rodnom identitetima i ulogama i rodnoj ravnopravnosti pokazali su se povezani sa nizom praksi. Rodno neravnomerne norme pokazale su se povezane sa upotrebom nasilja, rizičnim ponašanjima, istovremeno negativno se reflektirajući na seksualnost i partnerske odnose.

Muškarci imaju pozitivan stav prema rodnoj ravnopravnosti, dok na razini praksi/ponašanja "zaostaju", posebno u sferi kućanskih poslova i brige o djeci.

Generalno gledano na razini stavova muškarci podržavaju rodnu ravnopravnost u društvenoj, ali i u privatnoj sferi, a neki muškarci prakticiraju u svojim svakodnevnim životima određene aspekte rodne ravnopravnosti. Međutim, vidljivo je zaostajanje praksi u odnosu na stavove, budući da ravnopravnost polako iščezava što se više približavamo privatnoj sferi odnosno kućanskim poslovima i brizi o djeci. Sudjelovanje muškaraca u kućanskim poslovima i brizi oko djece je "povremeno", i samim time nedovoljno, stoga je važno potaknuti muškarce na veće sudjelovanje u privatnoj sferi kako bi ravnopravno sa ženama, podijelili brigu i odgovornost o kućanstvu i djeci.

Obrazovanje kao važan faktor rodne ravnopravnosti. Obrazovaniji muškarci u većoj mjeri "žive" rodnu ravnopravnost u svakodnevnim praksama.

Obrazovanje se pokazao važan faktor koji pridonosi rodno ravnopravnim normama i praksama. Obrazovanje je jedan od načina koji može učiniti muškarce svjesnima kategorije roda i načina na koji ona utječe na njihove živote i živote žena te predstavlja početni korak u eliminaciji rodne neravnopravnosti. Specifično, poseban oblik edukacije o rodnoj ravnopravnosti bi mogao biti važan doprinos rodno ravnopravnim stavovima i praksama, jednako kao i senzibilizacija šire javnosti putem različitih kampanja i aktivnosti.

Nasilje kao pokazatelj rodne neravnopravnosti.

Značajan dio muškaraca počinio je nasilje protiv žena, a neki su i sami bili žrtve nasilja. Naši podaci pokazuju kako veći stupanj rodne ravnopravnosti može naznačiti promjenu u sferi nasilja i doprinijeti transformaciji rigidnog maskuliniteta. Evidentno je da postoji potreba za preventivsko-edukativnim programima, kampanjama, intervencijama i politikama kojima je cilj promjena rodni normi koje ističu mušku nadmoć te normaliziraju i opravdavaju upotrebu nasilja.

Ekonomski stres i "poremećaji" u tradicionalnoj muškoj ulozi.

Ostvarenje rodne ravnopravnosti podrazumijeva prevazilaženje tradicionalnog shvaćanja muške uloge kao hranitelja i skrbnika obitelji. Naši podaci ilustriraju da među muškarcima prevladava pravo tradicionalno shvaćanje muške uloge. Ekonomski stres ovdje predstavlja faktor koji subvertira ulogu muškarca kao hranitelja i skrbnika obitelji jer oko polovine muškaraca doživljava stres radi vlastitog ekonomskog položaja, tj. nedovoljne zarade. Osim toga, ekonomski stres pokazao se povezan sa praksama poput upotrebe nasilja protiv žena, ali i sa zdravstvenim rizicima u životima muškaraca. Rodna ravnopravnost zahtijeva, između ostalog, i transformaciju muških identiteta, uloga i praksi. Stoga treba omogućiti i olakšati taj proces i tranziciju prema drugačijim, odnosno rodno ravnopravnim, maskulinitetima koji će uključivati organizaciju muške uloge i identiteta oko principa suradnje i brige o drugima.

VAŽNOST STRUKTURALNIH

PROMJENA

Promjena u rodnom odnosima u smjeru ostvarenja rodne ravnopravnosti nužno podrazumijeva veće društvene i strukturalne promjene. Ostvarenje rodne ravnopravnosti zahtijeva ne samo promjenu stavova već radikalnu transformaciju odnosa moći između muškaraca i žena te ukidanje rodne hijerarhije. Odnosno, promjene na individualnom nivou moraju biti praćene društvenim promjenama. Strukturalne promjene, kao nužan preduvjet, uključuju političku strategiju i društvenopolitički konsenzus oko važnosti postizanja rodne ravnopravnosti. Put ka rodnoj ravnopravnosti zahtijeva promjene na nivou javnih politika i socijalnih interakcija na svim društvenim razinama: obitelj, obrazovanje, radno mjesto, mediji, itd. Muškarci i dalje zauzimaju pozicije moći i ostvaruju privilegije u patrijarhalnim sistemima, i bez njihovog aktivnog angažmana rodno ravnopravno društvo nije moguće ostvariti niti održati.

Proračun iz rodne perspekti-

- 52 -

Prije svega, rodno osjetljivi proračun NIJE zasebni proračun za žene ili za muškarce.

Ekonomisti obično promatraju proračun kao neutralan instrument jer tu se ne spominju muškarci i žene već financijske kategorije. Proračun ipak nije rodno neutralan već prije "rodno slijep" jer ignorira različite utjecaje na žene i muškarce kao i na različite skupine muškaraca i žena. Takav proračun ne uzima u obzir da žene i muškarci imaju različite uloge, odgovornosti i sposobnosti.

Donošenje i priprema proračuna je proces raspoređivanja sredstava u skladu s postavljenim ciljevima i stoga se smatra ključnom političkom i ekonomskom odlukom svake vlade. Obuhvaća informacije o tome kolika su raspoloživa sredstva za slijedeću godinu, odakle se pribavljaju i kako se raspoređuju.

Proračun pokazuje: ukupne vladine izdatke (na potrošnju i investicije), prihode (uglavnom od poreza) i sektorsku raspodje-

lu prihoda (na obrazovanje, zdravstvo, promet, poljoprivredu, financije, obranu itd.).

Cilj stvaranja rodno osjetljivog proračuna je analiza svih oblika javnih prihoda i potrošnje iz rodne perspektive te definiranje rezultata potrošnje, te propitivanja što to znači za žene i muškarce i njihov položaj u društvu.

Preko 60 zemalja ima i provodi različite rodno osjetljive proračunske inicijative, a mnoge se provode i od strane samih vlada. Ta praksa se intenzivirala nakon konferencije u Pekingu 1995. i donošenja jednog od ključnih dokumenata, Pekinške platforme za akciju koja kaže da:

"Vlade moraju učiniti napor i sistematski razmatrati koju korist od potrošnje javnog sektora imaju žene; prilagoditi proračun kako bi se osigurala jednakost pristupa u sektoru javne potrošnje, kako radi povećavanja proizvodne sposobnosti, tako i radi zadovoljavanja socijalnih potreba."

Stvaranje i analiza proračuna iz rodne perspektive je relativno novi pristup za promicanje rodne ravnopravnosti.

RODNA ANALIZA PRORAČUNA

Rodno osjetljivi proračun je onaj proračun koji daje pozitivan odgovor na pitanje - jesu li potrebe i interesi žena uključeni u njega.

On ukazuje na različitost potreba, povlastica, prava i obveza koje žene i muškarci imaju u društvu u vezi s proizvodnjom dobara, usluga, te uključenošću u mobiliziranje i raspodjelu raspoloživih resursa. To je alat za analizu kojim se raščlanjuje nacionalni proračun i analiziraju učinci politike prihoda i rashoda, s naglaskom na segment siromašnih i ugroženih žena (ali i drugih ugroženih skupina).

Bilo koji proračun - državni, županijski, gradski, proračun ministarstva - može se analizirati iz rodne perspektive.

Za davanje rodne dimenzije proračunu, potrebno je na svim razinama izrade proračuna, kako lokalnih, tako i nacionalnih, voditi računa o rodnim specifičnostima i trendovima. Puno ga je lakše raditi ukoliko su žene aktivno uključene i sudjeluju kao jedan od sudionika u tom procesu.

Rodno osjetljivim proračunom se potrošnja i prihodi vlade promatraju i procjenjuju iz rodne perspektive, dok se istovremeno promiče i učinkovita upotreba raspoloživih resursa, s ciljem postizanja rodne ravnopravnosti i razvoja ljudskih potencijala.

Cilj rodne analize proračuna nije povećanje proračuna ili iznosa za pojedine njegove stavke, nego njegove kvalitativne promjene, te postavljanje novih i pravednijih prioriteta, kao i promjene programa unutar različitih sektora.

KORISTI OD RODNE ANALIZE

PRORAČUNA¹¹

Za vladu

Rodna analiza proračuna jedan je od najučinkovitijih načina na koji vlade mogu pokazati svoju rodnu osjetljivost, te odlučnost u primjeni relevantnih preporuka i planova aktivnosti na koje su se međunarodno obvezale. Ukazivanjem na rezultate i utjecaj nacionalne potrošnje, u mogućnosti su pokazati i napredak u vezi s nastojanjima za postizanje rodne ravnopravnosti. Na ovaj se način izbjegava postojanje nesklada između nacionalne politike o unapređenju položaja žena i doznačenog proračuna. Također, tako se jednostavno mogu izbjeći i promašaji izazvani nerazumijevanjem ili podcjenjivanjem rodne dimenzije u odnosu na javne prihode i troškove¹². Rodna analiza proračuna doprinosi uravnoteženosti i održivosti razvojnih ciljeva, te poboljšava razinu učinkovitosti politike.

Za žene

Rodna analiza proračuna prepoznaje, poboljšava i vrednuje važan doprinos i ulogu žena u područjima privatne, reproduktivne ili obiteljske skrbi (koje su uglavnom nevidljive i podcijenjene), budući da popravljaju propuste nastale kao rezultat određenih makroekonomskih izbora koji su doveli do „rezanja“ zdravstvene, socijalne i obrazovne potrošnje.

Ona osnažuje i potiče žensko liderstvo u javnim i praktičnim sferama politike, gospodarstva i društva (kao što su parlament, vlada, poslovni sektor, mediji, kultura, vjerske institucije, sindikati, te institucije civilnog društva).

Rodna analiza proračuna prepoznaje i uzima u obzir potrebe najsiromašnijih i najnemoćnijih.

Osigurava postojanje i provođenje političke volje izgradnjom jakih koalicija

- 53 -

¹¹ 2005, CESI, Rodna perspektiva u politici i praksi, str 57 - 64

¹² Npr. Koliko bi novih radnih mjesta bilo otvoreno da su poduzetnice imale bolji pristup programima podrške (i kreditima)?

između ženskih organizacija koje se ne ograničavaju na zaštitne političke intervencije ili nečiju dobrohotnost.

KLJUČNE ODREDNICE RODNO OSJETLJIVIH PRORAČUNSKIH INICIJATIVA

Za uspješnu realizaciju rodno osjetljivih proračunskih inicijativa važno je znati kako su nastale, na kojim područjima djeluju, kako će biti predstavljene i dokumentirane, te koga su sve „pokrenule“. Slijedi kratki pregled po navedenim točkama:

1. Polazna točka (tj. koji dionik je inicirao rodno osviješteni proračun):
 - a. nevladina udruga,
 - b. vlada ili
 - c. određeni odbor (tijelo) u vladi.
2. Područje djelovanja (kako geografski, tako i sadržajno):
 - a. na nacionalnoj, državnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini,
 - b. u vezi s potrošnjom ili prihodima,,
 - c. u vezi sa svim ili samo odabranim dijelovima javne potrošnje i/ili prihoda.
3. Način izvještavanja (tj. u kojem će ga obliku javnost dobiti na korištenje):
 - a. rodno osjetljivi proračun pripremljen kao odvojeni dokument,
 - b. ugrađen u postojeće javne dokumente.
4. Politička dinamika (širina dosega, te razine uključenosti relevantnih čimbenika):
 - a. tko je sve uključen u rodno osjetljivu proračunsku inicijativu,
 - b. tko ju koristi,
 - c. tko ju financira,
 - d. tko ima odgovornost provođenja i moć mijenjanja,
 - e. tko pruža otpor,
 - f. kakva je uloga razvojnih agencija?

Rodno osjetljive proračunske inicijative mogu poteći od Vlade¹³, nevladinih udruga¹⁴, ali i kao zajednička inicijativa¹⁵.

KATEGORIJE JAVNE POTROŠNJE

Općenito, kategorije javne potrošnje s aspekta rodne analize proračuna, možemo podijeliti na sljedeće:

1. Potrošnja usmjerena na ispunjavanje potreba određenih grupa muškaraca ili žena (dječaka ili djevojčica)
Naprimjer: programi zaštite ili prevencije zdravlja žena, savjetovaništa u vezi s problemima nasilja u obitelji, posebni programi za žene s malom djecom, posebni edukativni programi za djevojke itd.
2. Troškovi promicanja jednakih mogućnosti u okviru javnog sektora
Naprimjer: troškovi edukacije o jednakim mogućnostima zaposlenika/ca Vladinih tijela i institucija, programa za najniže rangirane djelatnice, informiranja o plaćenom roditeljskom dopustu, mogućnostima koje se zaposlenicima/cama pružaju u vezi s brigom o djeci u vrtićima i jaslicama, itd.
3. Troškovi proračuna za uvođenje rodne dimenzije u sve pore društvenog života i djelovanja, koji, u načelu, proizvode dobra ili usluge dostupne cijelom društvu (s naglaskom na njihov rodni aspekt)
Naprimjer: pokazuje li cjeloviti

proračun za obrazovanje želju nadležnog ministarstva za postizanjem pune rodne ravnopravnosti? Tko pohađa programe za opismenjanje koje Vlada provodi? Tko ima koristi od podrške poljoprivredi koja se daje iz proračuna za poljoprivredu i tko prima poljoprivredne subvencije? Tko su korisnici osnovne zdravstvene zaštite?

Prema dostupnim pokazateljima, najveća je potrošnja u sklopu treće kategorije. Međutim, to je u stanovitom neskladu sa čestom spremnošću političara i javnih osoba za priznavanjem rodne prirode ciljanih programa za žene. Naime, unatoč toj „isturenosti“ u javnim nastupima, prve su dvije kategorije puno manje i puno kraće zastupljene u ukupnom proračunu, pa se stoga kao izazov postavlja potreba primjene rodno osjetljive analize na treću kategoriju, u kojoj postoje sektorski proračuni. Usmjerenost na financiranje programa koji su isključivo ili uglavnom namijenjeni ženama, nije dovoljna iz jednostavnog razloga što većina javne potrošnje nije rodno određena, kao što nisu niti metode prikupljanja proračunskih prihoda. Različiti društveni i ekonomski položaj žena i muškaraca znači da državni proračuni imaju različite utjecaje na njih.

Cilj rodne analize proračuna nije povećanje proračuna ili iznosa za pojedine njegove stavke, nego njegove kvalitativne promjene, te postavljanje novih i pravednijih prioriteta, kao i promjene programa unutar različitih sektora.

¹³ 1985. godine je australska vlada povelu Australску žensku proračunsku inicijativu, dok je Ured za položaj žena igrao ključnu ulogu koordinirajući aktivnosti između Ministarstva financija, ekonomskog planiranja, te ostalih ministarstva ključnih za javnu potrošnju, kao i olakšavajući dijalog s predstavnicima civilnog društva.

¹⁴ primjeri Velike Britanije, Švicarske, Kanade, Tanzanije i Zimbabve-a

¹⁵ 1995. godine je, kao zajednička inicijativa predstavnicima parlamenta i nevladinih organizacija započela Južnoafrička ženska proračunska inicijativa, koja se na početku bavila nacionalnim proračunom (u svim nacionalnim ministarstvima), ali je provodila i studije o lokalnim proračunskim sredstvima.

LITERATURA

Obradović Dragišić G., Valković I. (2007), Istraživanje o jednakim mogućnostima na tržištu rada, Zagreb: CESI

Dubljević M., Galeković S., Obradović-Dragišić G. (2004), Žene i vođenje, Zagreb: CESI

Obradović Dragišić G. (2005), Rodna perspektiva u politici i praksi, Zagreb: CESI, 2005.

Broz T. (2007), Objе strane demokracije, Zagreb: CESI

Kesić V. (2008), Feminizam i država, Zagreb: CESI

*** (2008), Žene i muškarcі u Hrvatskoj 2008, Zagreb: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske,

*** (2012), Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova 2011.-2015., Zagreb: Vlada RH, Ured za ravnopravnost spolova

*** (2012) Izvješću o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2011. godinu, http://www.prs.hr/attachments/article/97/Izvjesce_o_radu_za_2011_Pravobranitelja_ice_za_ravnopravnost_spolova_.pdf

*** (2006), UN Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, Zagreb: Vlada RH, Ured za ravnopravnost spolova,

*** (2006), Kako skrojiti politiku jednakih mogućnosti, Novi Sad: Asocijacija poslovnih žena-PAŽ

*** (2007), Putokazi ka ravnopravnosti žena i muškaraca 2006.-2010., Zagreb: Vlada RH, Ured za ravnopravnost spolova

*** Strategija za ravnopravnost između muškaraca i žena 2010.-2016., Zagreb, Vlada RH Ured za ravnopravnost spolova,

*** (2005), Proračunom prema ravnopravnosti spolova, Zagreb: Vlada RH, Ured za ravnopravnost spolova

Povelja Ujedinjenih naroda, NN, međunarodni ugovori, br.15/93.

Zakon o ravnopravnosti spolova, NN 82/2008.

*** (2012) Nasilje u obitelji- pravni okvir i pojavni oblici, Zagreb, Državni zavod za statistiku RH, http://www.ured-ravnopravnost.hr/site/images/pdf/dokumenti/studije-i-analize_111.pdf

Bijelić N. (2011), Muškarcі i rodna ravnopravnost u Hrvatskoj: Rezultati istraživanja IMAGES-International Men and Gender Equality Survey, Zagreb: CESI

IMPRESSUM

Autorice:

Tajana Broz (ur. 1. i 2. izdanja), Gordana Obradović Dragišić (ur. 3. izdanja), Anamarija Gospočić i Nataša Bijelić. Lektura i korektura: Martina Tuškan Grafičko oblikovanje: Bestias

Naklada:

400

Godina tiska:

2012, treće dopunjeno i izmijenjeno izdanje

Izdavačice:

CESI

Nova cesta 4, 10 000 Zagreb
tel: 385 1 24 22 800
fax: 385 1 24 22 801
e-mail: cesi@cesi.hr
www.cesi.hr; www.libela.org

Prvo je izdanje ove publikacija izdano 2007. godine uz potporu Norveške narodne pomoći. Drugo izdanje tiskano je 2009. godine uz potporu Grada Zagreba, dok je treće izdanje tiskano 2012. godine uz potporu Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH, Veleposlanstva Republike Francuske u Hrvatskoj, Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država u Hrvatskoj te Grada Zagreba.

Ovdje navedeni stavovi autorica ne moraju nužno odražavati stavove gore navedenih organizacija i institucija.

Tiskanje trećeg izdanja omogućeno je zahvaljujući financijskoj potpori Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH, Veleposlanstva Republike Francuske u Hrvatskoj, Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država u Hrvatskoj te Grada Zagreba.

VELEPOSLANSTVO REPUBLIKE FRANCUSKE U HRVATSKOJ

VELEPOSLANSTVO SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA U HRVATSKOJ

URED ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA VLADE RH

GRAD ZAGREB

NORWEGIAN PEOPLE'S AID

Cesi